

Quickscan Sturing grote infrastructurele projecten Gemeente Moerdijk

Nota van bevindingen

Inhoudsopgave

1. Opdracht en aanpak	3
1.1 Aanleiding en doel	3
1.2 Centrale vraag.....	3
1.3 Werkwijze en onderzoeksverantwoording	3
1.4 Leeswijzer.....	4
2. Bevindingen	5
2.1 Inleiding.....	5
2.2 Inhoudelijke kaders op orde, kansen bij procesmatige kaders	5
2.3 Sturing en beheersing door college hebben goede basis om verder te ontwikkelen	6
2.4 Informatiepositie raad kan verder versterkt worden	7
2.5 Meer mogelijk voor de raad in sturing.....	7
2.6 Goede basis in samenspel college en raad biedt kansen	8
Bijlage 1: Samenvatting casusprojecten.....	9
Inleiding	9
Waterwijk Fijnaart	9
Centrumontwikkeling Klundert	11
Bijlage 2: Analyse opzet en praktijk	13
Inleiding.....	13
Wettelijk kader en gemeentelijke kaders voor grote infrastructurele projecten	13
Sturing en beheersing door het college.....	16
Verantwoording en informatievoorziening aan de raad	17
Invulling rol en sturing door de raad	18
Samenspel college en raad	19
Bijlage 3: Factsheets casuïstiek	20
Factsheet Waterwijk Fijnaart	20
Factsheet Centrumontwikkeling Klundert (2012-heden).....	25
Bijlage 4: Overzicht deelvragen en normenkader	33
Deelvragen	33
Normenkader	33
Bijlage 5: Overzicht gesprekspartners	35
Bijlage 6: Overzicht geraadpleegde bronnen	36

1. Opdracht en aanpak

1.1 Aanleiding en doel

Binnen de gemeenteraad (hierna ‘raad’) van Moerdijk leven al langere tijd vragen over de sturing, beheersing en verantwoording van grote infrastructurele projecten binnen de gemeente. Deze projecten hebben een grote maatschappelijke impact en gaan gepaard met financiële risico’s voor de gemeente. De Rekenkamer Moerdijk (hierna ‘de Rekenkamer’) heeft daarom in het voorjaar van 2024 besloten om een beknopt onderzoek te doen in de vorm van een ‘quick scan’, naar de sturing, beheersing en verantwoording van grote infrastructurele projecten door het college en de raad. Hierbij gaat het ook om het doen van aanbevelingen waarmee het samenspel tussen het college en de raad kan worden verbeterd. De term ‘infrastructureel project’ is in dit onderzoek inwisselbaar met de term ‘ruimtelijk project’.

Het onderzoek is nadrukkelijk gericht op leren. Het gaat erom inzicht te verkrijgen in de opzet en werking in de praktijk, en het bieden van handelingsperspectief om de sturing van de gemeente en het samenspel tussen college en raad rond grote infrastructurele projecten te kunnen verbeteren. De aanbevelingen van het rekenkameronderzoek zijn gericht aan de raad, maar kunnen betrekking hebben op raad, college en ambtelijke organisatie.

1.2 Centrale vraag

De Rekenkamer heeft voor het onderzoek de volgende hoofdvraag geformuleerd:

Hoe wordt de sturing, beheersing en verantwoording van grote infrastructurele projecten vormgegeven in het samenspel tussen het college en de gemeenteraad en welke mogelijkheden zijn er om dit samenspel te verbeteren?

De onderliggende deelvragen staan vermeld in bijlage 4.

1.3 Werkwijze en onderzoeksverantwoording

De uitvoering van het onderzoek was in handen van onderzoeksbureau Lysias Advies. De onderzoeksaanpak bestaat uit twee delen. In het eerste deel is een analyse gemaakt van de opzet van de sturing van grote infrastructurele projecten aan de hand van een documentenstudie. Het betreft een analyse van vastgelegde kaders, afspraken, procedures en werkwijzen die betrekking hebben op de sturing van grote projecten. In het tweede deel van het onderzoek is onderzocht en beoordeeld in hoeverre de vastgelegde kaders, afspraken, procedures en werkwijzen ook in de praktijk worden gevolgd en of sprake is van adequate uitvoering. Dit is gedaan door middel van interviews en reconstructies van twee casussen. Interviews werden gevoerd met sleutelfiguren uit de ambtelijke organisatie, de griffier, de portefeuillehouder en een delegatie van de raad. De casussen zijn geselecteerd door de Rekenkamer op basis van het volgende criteria:

- Het project is maatschappelijk relevant. Er is een belangrijk maatschappelijk doel gemoeid met de opgave;
- Het project is bestuurlijk en politiek relevant. Het is met enige regelmaat onderwerp van gesprek in de raad;
- Het project is groot en complex en de gemeente loopt aanzienlijke financiële risico’s;
- De raad heeft besluiten genomen en kaders gesteld;
- De raad is op verschillende momenten geïnformeerd over het project.

De Rekenkamer heeft daarnaast ervoor gekozen een project uit te kiezen dat veelal voorspoedig lijkt te zijn gelopen, terwijl bij een ander project het vermoeden is dat er knelpunten zijn geweest in het proces. Op basis van dit kader zijn de volgende twee projecten geselecteerd:

- Waterwijk Fijnaart;
- Centrumontwikkeling Klundert.

Doel van het gebruik van casuïstiek is om na te gaan hoe de gemeente in de praktijk stuurt, beheerst en verantwoordt op grote infrastructurele projecten, conform het doel van het onderzoek. In het casuïsonderzoek stond daarom niet waarheidsvinding of verdiepend inhoudelijk onderzoek centraal. Naast deze specifieke casuïstiek zijn ook algehele ervaringen met ‘grote’ infrastructurele projecten die in de interviews naar voren kwamen meegenomen in dit onderzoek.

1.4 Leeswijzer

Deze nota van bevindingen bestaat uit de volgende onderdelen:

- De nota start met de beschrijving van de bevindingen van de Rekenkamer (H2);
- Bijlage 1 bevat de samenvatting van de twee casusprojecten;
- Bijlage 2 beschrijft de opzet en werking in de praktijk van sturing, beheersing en verantwoording rond grote infrastructurele projecten en het samenspel tussen college en raad;
- Bijlage 3 bevat de factsheets van de twee casusprojecten;
- Bijlage 4 bestaat uit een overzicht van de deelvragen en het normenkader;
- Bijlage 5 bestaat uit een overzicht van geïnterviewde personen;
- Bijlage 6 bevat een overzicht van geraadpleegde (schriftelijke) bronnen.

2. Bevindingen

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk staan de bevindingen van het rekenkameronderzoek. Bevindingen bevatten de reflecties van de Rekenkamer op de feitelijke beschrijvingen van opzet en praktijk in de analyse (bijlage 2). Het normenkader is het uitgangspunt voor deze reflecties (bijlage 4). De bevindingen vormen de opmaat naar de conclusies en aanbevelingen die in de bestuurlijke nota beschreven staan. Bij elke paragraaf staat vermeld op welke onderzoeksvragen de passage ingaat. De bevindingen gaan in op de volgende onderdelen:

- Kaders voor sturing, beheersing en verantwoording van grote infrastructurele projecten (5.2);
- Sturing en beheersing door het college (5.3);
- Informatiepositie van de raad (5.4);
- Invulling rol en sturing door de raad (5.5);
- Samenspel college en raad (5.6).

De volgende deelvragen worden in deze paragraaf behandeld:

- *Welke kaders en afspraken op papier zijn van toepassing op de rol en verantwoordelijkheid van het college in de sturing op grote infrastructurele projecten?*
- *In hoeverre zijn de kaders en afspraken op papier door de raad expliciet vastgesteld?*
- *Welke kaders (procesmatig en inhoudelijk) hanteren college en raad om gedurende het project te sturen, beheersen en verantwoorden op Tijd, Geld, Kwaliteit, Informatie, Organisatie/Omgeving? (TGKIO)*
- *In hoeverre zijn de kaders en afspraken op papier voldoende eenduidig en expliciet en zijn deze kaders in opzet toereikend voor adequate sturing, beheersing en verantwoording door het college op TGKIO?*
- *In hoeverre bieden de kaders voldoende basis voor de raad om adequaat te sturen en te monitoren?*

2.2 Inhoudelijke kaders op orde, kansen bij procesmatige kaders

De raad heeft algemene inhoudelijke en procesmatige kaders vastgesteld die van toepassing zijn op de sturing, beheersing en verantwoording van grote infrastructurele projecten (zie het overzicht in bijlage 2). De raad heeft bij de onderzochte projecten ook projectspecifieke kaders vastgesteld, te beginnen bij het startdocument, waarbij uit interviews naar voren is gekomen dat dit ook bij andere projecten gebeurt.

De **Nota Grondbeleid** en **Nota Kostenverhaal** zijn op hoofdlijnen bestudeerd. Deze kaders bieden handvatten aan het college en de raad om invulling te geven aan het 'Sturend Grondbeleid' wat de gemeente nastreeft. Het is echter niet inzichtelijk hoe precies de uitwerking en afweging van de 'ontwikkelstrategie' tot stand zou moeten komen. Een belangrijke notie die niet expliciet in de Nota Kostenverhaal of Nota Grondbeleid staat, is dat wijziging van de anterieure overeenkomst op verzoek van de raad na vaststelling grote consequenties kan hebben in verband met contractuele afspraken met derden. Dit maakt kaderstelling voorafgaand aan een anterieure overeenkomst extra belangrijk.

Het Handboek Projectmatig Werken is een adequate werkwijze voor de sturing, beheersing en verantwoording van grote infrastructurele projecten. Het valt wel op dat dit kader niet formeel door het college is vastgelegd. **De kaders voor risicomanagement** bieden in beginsel ook een adequate basis voor sturing. Aandachtspunt is om maatregelen in het projectmatig werken ook te blijven vastleggen in het Handboek Projectmatig Werken (zoals het ambtelijk overleg voor grote projecten). En om nieuwe maatregelen of niet-vastgelegde werkwijzen in het risicomanagement (zoals afwegingen/werkwijzen voor bijhouden van risico's in door projectmanagers) ook schriftelijk vast te leggen.

Het **ontbreken van een specifieke definitie voor een ‘groot’ (infrastructureel) project of specifiek procesmatige kaders** daarvoor is opvallend. In de praktijk wordt term ‘groot/majeur/complex’ project wel gebruikt in de communicatie tussen college en raad, en in werkwijzen van het college en de ambtelijke organisatie. Een definitie en specifieke procesmatige kaders over werkwijze en de betrokkenheid van de raad zouden college en raad handvatten bieden voor een sterkere positie van de raad en effectiever samenspel tussen college en raad bij grote infrastructurele projecten.

De volgende deelvragen worden in deze paragraaf behandeld:

- *Op welke wijze wordt de raad door het college betrokken bij de onderzochte projecten?*
- *In hoeverre leiden de vastgelegde kaders en afspraken in de praktijk van deze projecten tot adequate uitvoering en sturing door college en raad?*

2.3 Sturing en beheersing door college hebben goede basis om verder te ontwikkelen

Het college heeft goede instrumenten in handen om sturing te geven aan grote infrastructurele projecten. Gedurende de looptijd van de casusprojecten (2012-heden) is een wijze van projectmatig werken zichtbaar in de college- en raadsvoorstellen en de raadsinformatiebrieven. In de interviews komt naar voren dat projectmatig werken al jaren plaatsvindt, maar dat dit ook een ontwikkelproces is.

Over projectmatig werken (zie verdere toelichting over opzet en praktijk in bijlage 2):

De gemeente Moerdijk past binnen haar ambtelijke organisatie projectmatig werken toe. De werkwijze is vastgelegd in het Handboek Projectmatig Werken (2024). Basis voor het projectmatig werken vormt de projectfasering, waar ook de betrokkenheid van de raad omheen is vormgegeven. Bij afronding van elke fase dient een go/no go besluit te worden genomen door de raad alvorens de volgende fase kan worden gestart. Elke fase moet een deelresultaat opleveren, dat concreet moet worden vastgelegd in een document. Dit document vormt de afsluiting van de vorige fase en markeert het begin van de volgende fase.

Rond 2021 heeft een verbetertraject projectmatig werken plaatsgevonden. Instroom van nieuwe projectmanagers maakt het noodzakelijk om telkens projectmatig werken onder de aandacht te brengen, dit gebeurt in de praktijk ook. De driehoeksturing¹, gebruikelijk in het projectmatig werken, is in de afgelopen vier jaar goed georganiseerd en wordt in de onderzochte projecten toegepast. Uit het casusproject Centrumontwikkeling Klundert komt naar voren dat de projectfasering ‘intake-tot-evaluatie’ in de praktijk niet altijd nauwgezet gevolgd wordt. Hier kunnen goede redenen voor zijn. Het is dan echter wel van belang om de raad goed mee te nemen in hoe de nieuwe planning afwijkt van de oorspronkelijke planning/fasering. Wat de status van eerdere vastgestelde documenten is. En op welke wijze de projectfasering opnieuw wordt ingericht en welke rol de raad op welke momenten vervult. Uit het onderzoek komt naar voren dat dit bij de Centrumontwikkeling Klundert niet geheel duidelijk werd gecommuniceerd in de stukken toen besloten werd tot het opstellen van een nieuwe centrumvisie. Mogelijk heeft dit bij betrokkenen geleid tot onduidelijkheid over het verloop van het project.

Uit het onderzoek blijkt dat het college in beginsel conform het kader Nota Integraal Risicomanagement en in lijn met het Handboek Projectmatig Werken het risicomanagement bij grote infrastructurele projecten vormgeeft. De gemeente heeft daarnaast de afgelopen periode **maatregelen genomen om het risicomanagement te versterken**. Daarin is ook oog voor zogenoemde ‘grote/’majeure’ projecten. De werkwijze van de externe spiegel, de extra ambtelijk-bestuurlijke stuurgroep en het ambtelijk overleg voor grotere/majeure projecten is nog niet terug te zien in de schriftelijk vastgelegde procesmatige werkwijzen/kaders.

¹ Samenspel tussen bestuurlijk opdrachtgever (portefeuillehouder), ambtelijk opdrachtgever (directeur of coördinator) en ambtelijk opdrachtnemer (projectleider/projectmanager).

2.4 Informatiepositie raad kan verder versterkt worden

De volgende deelvragen worden in deze paragraaf behandeld:

- *Hoe wordt gedurende de onderzochte projecten door het college en de raad gestuurd, beheerst en verantwoord op de aspecten TGKIO (Tijd, Geld, Kwaliteit, Informatie, Organisatie/Omgeving)?*
- *In hoeverre leiden de vastgelegde kaders en afspraken in de praktijk van deze projecten tot adequate uitvoering en sturing door college en raad?*

Het college vervult in beginsel zijn verantwoordings- en informatieplicht richting de raad middels adequate oplevering van documenten van de P&C cyclus. Opvallend ten aanzien van de kaderstelling is dat in de Nota Grondbeleid van 2022 is aangegeven dat er kwartaalrapportages investeringen worden verstuurd naar de raad, terwijl dit in de geactualiseerde financiële verordening van datzelfde jaar niet (meer) staat benoemd. Uit de onderzochte casussen blijkt dat **in beginsel het college de raad in staat stelt om op basis van de beschikbaar gestelde informatie tijdig, juist en volledig besluiten te nemen, te controleren en bij te sturen bij grote infrastructurele projecten.**

De informatiepositie van de raad kan versterkt worden om invulling van de rol van de raad en het samenspel tussen raad en college te versterken. Een aandachtspunt is de informatiepositie van de raad bij de uitvoeringsfase van projecten. In de onderzochte projecten ontving de raad langere tijd geen uitgebreide stand van zaken over de voortgang van het project. Opvallend is dat er **geen specifieke kaders of afspraken liggen hoe de raad tussentijds bij projecten geïnformeerd wordt door het college**, bijvoorbeeld hoe frequent en wanneer een raadsinformatiebrief over de stand van zaken wordt gegeven. Daarnaast is het niet expliciet aangegeven van het 'go/no-go' moment in de projectfasering bij een raadsvoorstel een gemiste kans om als college duiding te geven aan het beslismoment van de raad ten opzichte van de totale projectfasering.

Opvallend is dat **nergens voor (grote) infrastructurele projecten een totaaloverzicht beschikbaar** is van wat de kaderstellende besluiten en relevante mijlpalen zijn geweest in het project, en in welke fase het project zich ten opzichte van de totaalplanning bevindt. Dit maakt het voor een raadslid (of inwoner) moeilijk om snel overzicht te krijgen in de afspraken en het verloop van een project. Uit het gesprek met een delegatie van de raad komt naar voren dat er wel behoefte is aan dit totaaloverzicht om als raad goed te kunnen nagaan wat eerder afgesproken is en het college goed te kunnen controleren. In beginsel geeft de monitor ruimtelijke projecten een goed beknopt overzicht van de status van de verschillende projecten. Het bevat echter nog niet een totaaloverzicht van de vastgestelde kaders, de financiële ontwikkeling van het project en de stand van het project ten opzichte van de (eerder voorgenomen) planning.

College en raad zijn zoekende op welke wijze de raad het beste op de hoogte gehouden kan worden van de voortgang en ontwikkelingen in projecten. Signalen uit de raad dat de monitor ruimtelijke projecten nog niet helemaal naar wens is, laten dit zien.

2.5 Meer mogelijk voor de raad in sturing

De volgende deelvragen worden in deze paragraaf behandeld:

- *In hoeverre stelt de raad zichzelf in staat om adequaat te sturen? In hoeverre maakt de raad daarbij gebruik van het aanwezige instrumentarium?*
- *In hoeverre leiden de vastgelegde kaders en afspraken in de praktijk van deze projecten tot adequate uitvoering en sturing door college en raad?*

De raad vervult in beginsel zijn rol en verantwoordelijk ten aanzien van grote infrastructurele projecten. De raad stelt kaders bij de projecten en zet instrumenten in om het college te controleren en bij te sturen. Tegelijkertijd kan de raad zijn instrumenten voor de invulling van zijn rol en sturing meer benutten. **De raad zou actiever zijn inbreng mee kunnen geven bij de behandeling van (kaderstellende) raadsvoorstellen en vaker instrumenten als amendementen, moties en het**

indienen van schriftelijke raadsragen kunnen inzetten. In de onderzochte casussen werd beperkt gebruik gemaakt van deze instrumenten door de raad.

Daarnaast kan de raad zichzelf meer in positie brengen aan de voorkant van projecten bij de kaderstelling. In het onderzoek komt naar voren dat de opzet van de raadsvoorstellen aan de voorkant van projecten niet optimaal meewerken om de raad in positie te brengen voor oordeelsvorming om eigen doelen en accenten te plaatsen. De raad stelt zichzelf wel in staat om te sturen op informatievoorziening gedurende het verloop van project, door inzet van de griffie als verbinder van informatiebehoefte tussen presidium en ambtelijke organisatie.

2.6 Goede basis in samenspel college en raad biedt kansen

De volgende deelvragen worden in deze paragraaf behandeld:

- *Hoe geven college en raad invulling aan hun rol in de onderzochte projecten? In hoeverre is sprake van effectief samenspel?*
- *In hoeverre beschikt de raad bij de onderzochte projecten op elk moment over de benodigde informatie om een goede afweging te kunnen maken?*
- *In hoeverre wordt de raad door het college bij de onderzochte projecten daadwerkelijk in staat gesteld om adequaat (bij) te sturen en te monitoren in de verschillende projectfasen?*
- *In hoeverre worden projecten tussentijds en na afloop geëvalueerd en hoeverre leren college, raad en ambtelijke organisatie hiervan?*
- *In hoeverre leiden de vastgelegde kaders en afspraken in de praktijk van deze projecten tot adequate uitvoering en sturing door college en raad?*

Het samenspel tussen college en raad in de gemeente Moerdijk voor grote infrastructurele projecten is in de basis op orde. Er lijkt een basis van vertrouwen aanwezig tussen raad en college. Zowel college als raad vervullen in beginsel hun rol waardoor goed samenspel mogelijk is. Er is sprake van een duidelijke vergaderstructuur van commissievergadering en raadsvergadering. De inhoud van de raadsvoorstellen van het college aan de raad in de onderzochte casussen zijn van goede kwaliteit en gaan adequaat in op de op sturing, beheersing en verantwoording op tijd, geld, kosten, informatie en omgeving.

Het samenspel tussen college en raad kan nog effectiever. Het ontbreken van scenario's in raadsvoorstellen is een gemiste kans om de raad in positie te brengen voor oordeelsvorming en aangeven van eigen doelen en accenten voor het project. Zoals eerder benoemd, wordt bij raadsvoorstellen en informatievoorziening ook onvoldoende meegenomen in welke fase het project zich bevindt en wat de voorgeschiedenis aan kaderstellende besluiten van de raad zijn geweest. Ook op andere plekken is deze informatie niet direct vindbaar. Hierdoor kan het voor de raad mogelijk onduidelijk zijn in welke fase een project zich precies bevindt, welke rol hij kan vervullen en in hoeverre het college uitvoering geeft aan de kaders zoals die zijn afgesproken.

Uit het onderzoek blijkt dat het **samenspel tussen college en raad bij 'grote' infrastructurele projecten niet wezenlijk anders** verloopt en is opgezet dan bij andere projecten. Denk aan afspraken rond de opstart van grote projecten of tussentijdse informatievoorziening (zie bevindingen bij 'kaderstelling').

De **opstelling van de raad bij grote infrastructurele projecten kan nog actiever** om de effectiviteit van het samenspel te vergroten. **De raad laat nog inzet van zijn instrumentarium liggen** om geïnformeerd te worden en bij te sturen bij projecten, in het bijzonder op momenten dat er langere tijd geen uitgebreide informatie vanuit de raad over een project komt. Daarnaast laten raad en college de kans liggen om projecten na afloop te evalueren en zodoende gezamenlijke te leren, dit gebeurt alleen binnen de ambtelijke organisatie.

Het is positief dat raad, college en ambtelijke organisatie hun samenwerking en mogelijke verbeteringen, ook specifiek ten aanzien van de informatiepositie van de raad, bespreken in **heisessies**. Dat is lang niet in alle gemeenten de praktijk en biedt gelegenheid om het goede gesprek over het samenspel te voeren.

Bijlage 1: Samenvatting casusprojecten

Inleiding

In de volgende paragrafen volgt een samenvatting van de casusprojecten Waterwijk Fijnaart en Centrumontwikkeling Klundert. Doel is een overzicht te geven van hoe deze projecten zijn verlopen en op welke momenten de raad (al dan niet) betrokken is geweest. Een uitgebreidere reconstructie van de casussen is te vinden in bijlage 3 van het rekenkamerrapport.

Waterwijk Fijnaart

Ontwikkeling op hoofdlijnen

De gemeente ontwikkelt in Fijnaart een nieuwe woonwijk: Waterwijk Fijnaart, deze wijk stond voorheen bekend als Fijnaart-West. De wijk ligt aan de rand van het dorp en biedt veel watervoorzieningen en openbaar groen. Bewoners kunnen zelf de grootte van hun kavel en het type woning kiezen. Het kerndoel, zoals geformuleerd in het startdocument van het project, is om te komen tot woningbouwontwikkeling en het voorzien in de aan de westzijde van de gemeente gewenste ruimte voor lokale bedrijvigheid.

Het rekenkameronderzoek richt zich op de periode van 2014 tot 1 juni 2024. Bijlage 4 bevat een uitgebreide tijdlijn van het project, gebaseerd op de belangrijkste ontwikkelingen en beschikbare documentatie. Waterwijk Fijnaart heeft zich globaal als volgt ontwikkeld:

De raad is bestuurlijk opdrachtgever voor dit initiatief. In de Structuurvisie Moerdijk 2030 werd het westen van Fijnaart aangewezen als de logische uitbreidingsrichting van de kern. Er was behoefte aan bedrijfsoppervlak voor lokale bedrijvigheid en de noodzaak om vóór 2020 voldoende woningbouwproductie te realiseren. In september 2014 stelde de raad het startdocument vast en ging het project formeel van start. In december 2016 besloot het college echter om af te zien van plannen voor lokale bedrijvigheid in Fijnaart-West vanwege een beperkte kwantitatieve behoefte. Deze afwijking van het oorspronkelijke plan voor lokale bedrijvigheid is ook meegenomen in het raadsvoorstel afronding initiatieffase in juni 2017.

In juni 2017 werd de initiatieffase afgerond en begon de ontwerpfase. De uitwerking van de plannen ging verder en de bestemmingsplanprocedure werd gestart. In februari 2019 stelde de raad het bestemmingsplan vast.

Alle kavels in Waterwijk zijn inmiddels verkocht. In januari 2024 verleende het college de projectmanager mandaat voor een tweede verlenging van de termijn voor oplevering en bewoning van de woningen, mits dit geen gevolgen had voor het woonrijp maken van het project. Volgens de website van de gemeente was het echter moeilijk om een partij te vinden voor het maken van het bestek. Per 1 juni 2024 staat gepland dat in de eerste helft van 2025 wordt gestart met het woonrijp maken van de wijk.

De fasering van het project op een rij

- 25 september 2014: start initiatieffase
- 22 juni 2017: start ontwerpfas
- 7 februari 2019: start uitvoeringsfase (vaststelling ontwerpbestemmingsplan, maar zonder expliciete go op uitvoeringsfase)
- Start evaluatie nog niet aan de orde (project nog niet afgerond)

Kaderstelling door de raad

De raad heeft kaders gesteld en is gedurende het project betrokken bij de afronding en start van een nieuwe fase in het project, al wordt dit niet expliciet als fase afronding en start beschreven bij de raadsvoorstellen.

- De raad heeft op 25 september 2014 het **startdocument goedgekeurd**, waarna de initiatieffase van start is gegaan. Het voorstel is zonder amendementen aangenomen. Het startdocument geeft de kaders weer van de ontwikkeling, zodat het project formeel van start kan gaan.
- De raad heeft op 22 juni 2017 het **haalbaarheidsonderzoek en de projectexploitatie vastgesteld**, waarna de ontwerpfas
- De raad stelt op 7 februari 2019, het door het college gewijzigde **ontwerpbestemmingsplan**, vast. Het voorstel is zonder amendementen en raadsvragen aangenomen. Het bestemmingsplan biedt een juridisch-planologische regeling voor Fijnaart-West. De regeling die is opgenomen in het bestemmingsplan heeft een globaal karakter, in de vorm van een globale eindbestemming, waarbij alleen de belangrijkste stedenbouwkundige waarden worden vastgelegd. Dit maakt flexibiliteit mogelijk in de verkaveling en woningtypologie. De volgende kaders zijn vastgesteld: Nota zienswijzen, bestemmingsplan Fijnaart-West (d.d. 27 november 2018) en het ontwerpbestemmingsplan Buitengebied Moerdijk. Ten behoeve van het bestemmingsplan wordt er geen exploitatieplan vastgesteld.

Van veel discussie of 'gedoe' binnen de raad of tussen raad en college over dit project lijkt geen sprake te zijn geweest, zoals ook in de gesprekken naar voren komt.

Overige betrokkenheid raad

De raad ontvangt op 28 augustus 2014 in de commissievergadering Fysieke infrastructuur de aanbestedingsbrief technische vragen. Het college beantwoordt hierin vragen van de raad over bedrijven buiten Moerdijk die zich in Moerdijk willen vestigen. Zij mogen zich momenteel niet vestigen op bestaande bedrijventerreinen in de gemeente Moerdijk. Het college ligt toe dat deze vestigingsbeperkingen niet gelden voor nieuwe ontwikkellocaties, zoals Fijnaart West. In de beantwoording op de raadsvragen wordt dus verwezen naar het project Fijnaart-West als mogelijke vestigingslocatie voor nieuwe bedrijven van buiten de gemeente.

Informatievoorziening aan de raad

De raad heeft bij vaststelling van de kaders geen specifieke procesmatige kaders over informatievoorziening aan de raad (los van de formele 'go/no' go momenten) opgenomen. Gedurende de looptijd van het project is de raad (los van de P&C cyclus) eenmaal middels een raadsinformatiebrief (RIB) op de hoogte gebracht over de verloop van de verkoop van de kavels. En de raad is eenmaal geïnformeerd middels een raadsnieuwsbrief over dat alle kavels zijn verkocht. Uit het onderzoek komt naar voren dat de raad op drie uit de drie formele 'go/no go' momenten een bijbehorend besluit heeft genomen. In twee uit de drie formele go/no go momenten wordt expliciet aan de raad aangegeven dat het om de afronding van een fase gaat en dat dit een beslissend go/no go moment is. Buiten dat om is er niet veel interactie tussen raad en college over dit project. In januari 2024 is over de stand van zaken van het project gerapporteerd in de Monitor Ruimtelijke Projecten.

Centrumontwikkeling Klundert

Ontwikkeling op hoofdlijnen

De gemeente werkt aan de centrumontwikkeling van Klundert. Aanleiding is dat de levendigheid van het centrum van Klundert in de afgelopen jaren is verminderd. Voor de gemeente redenen om samen met de ondernemers en inwoners plannen te maken om dit te verbeteren. In het startdocument is de doelstelling van het project gericht op de versterking van het kernwinkelgebied (c.q. tegengaan van versnippering van detailhandel) van Klundert rekening houdend met concrete plannen (uitbreiding supermarkt) en realisatie van gewenste ontwikkelingen.

Het rekenkameronderzoek richt zich op de periode van 2012 tot 1 juni 2024. De bijlage bevat een uitgebreide tijdlijn van het project, gebaseerd op de belangrijkste ontwikkelingen en beschikbare documentatie. Project Centrumontwikkeling Klundert heeft zich globaal als volgt ontwikkeld.

In 2011 wordt in de structuurvisie 2011-2020 de wens benoemd om te komen tot een herinrichting van het centrum van Klundert. In 2012 stelt de raad een krediet beschikbaar voor het opstellen van een gebiedsplan 'pilotplan' voor Klundert. In 2013 stelt de raad het gebiedsplan Klundert vast. In 2014 wordt het startdocument vastgesteld door de raad, waarin opdracht wordt gegeven om te komen tot visievorming voor de centrumontwikkeling (einde intake fase, start initiatieffase). In 2015 stelt de raad de centrumvisie vast (einde initiatieffase, start ontwerpfase), de raad had hiervoor ook aanscherping aangebracht in de centrumvisie (nieuwe detailhandel voor Molenstraat blijft mogelijk). Deze ontwerpfase duurt in wezen van 2015-2021. In 2021 neemt de raad het besluit vernieuwen vlonders Bottekreek Centrum van Klundert waarmee de eerste fase van de uitvoering start. De bedoeling is dan om in drie fasen het project uit te voeren: fase 1: reconstructie vlonders, fase 2: bestrating en inrichting centrum, fase 3: bestrating, doorsteek en supermarkt. In datzelfde jaar neemt de raad ook een besluit voor de kredietaanvraag van fase 2 van de uitvoering. In 2023 neemt de raad het besluit voor het startdocument van fase 3 van de uitvoering, inclusief een aanvullend krediet voor uitbreiding van de scope van de centrumontwikkeling: een groter gebied wordt meegenomen in de ontwikkeling.

In 2023 besluit de raad ook tot het opstellen van een 'Centrumvisie vitale centra Klundert' (parallel aan uitvoeringsfase 3) Vanuit de werkgroep van project en bewonersbijeenkomsten was er de wens voor de scope uitbreiding. College en raad besluiten een nieuwe centrumvisie op te stellen, omdat de versie uit 2015 niet meer aansluit op de inzichten die gedurende de ontwerpfase en uitvoeringsfase zijn opgedaan. Een andere onverwachte ontwikkeling was de aanpak van de bruggen in Klundert (los project van project centrumontwikkeling), hierdoor kan fase 2 van de uitvoering later beginnen. De raad is in deze overweging en besluit van het college voor de bruggen meegenomen in de informatievoorziening, waarin een onderbouwde toelichting is gegeven. Echter is in die informatievoorziening niet aangegeven hoe de wijziging zich verhoudt tot de algehele projectfasering van Centrumontwikkeling Klundert.

De fasering van het project op een rij

- 13 maart 2014 - Start initiatieffase
- 17 december 2015 - Start ontwerpfase
- 28 april 2021 - Start uitvoeringsfase
- Start evaluatie nog niet aan de orde (project nog niet afgerond)

Kaderstelling door de raad

De raad heeft kaders gesteld gedurende het project en was betrokken bij de afronding en start van een nieuwe fase in het project. Rond de vaststelling van de centrumvisie zijn ook twee amendementen opgesteld die uiteindelijk zijn ingetrokken.

- 23 april 2013 - Raadsbesluit gebiedsplan Klundert
- 13 maart 2014 – Raadsbesluit startdocument
- 17 december 2015 – Raadsbesluit centrumvisie Klundert
- 17 december 2020 - Raadsbesluit Beheerplan civiele kunstwerken 2020-2024
- 17 juni 2021: – Raadsbesluit vernieuwen vlonders Bottekreek Centrum van Klundert (fase 1)
- 30 september 2021 - Raadsbesluit Kredietaanvraag fase 2 centrumontwikkeling Klundert
- 19 januari 2023 – Raadsbesluit startdocument fase 3 centrumontwikkeling Klundert en intentieovereenkomsten Doorsteek en Supermarkt
- 8 juni 2023 – Raadsbesluit voteren extra krediet centrum ontwikkeling Klundert fase 2 en krediet opstellen centrumvisie vitale centra Klundert

Overige betrokkenheid van de raad

Gedurende het verloop van het casusproject zijn zeven maal schriftelijke vragen gesteld aan het college. Deze zijn beantwoord door het college. Tussen 2015 en 2021 (ontwerpfase) zijn voor zover bekend geen schriftelijke vragen gesteld.

Informatievoorziening aan de raad

De raad heeft bij vaststelling van de kaders geen specifieke procesmatige kaders over informatievoorziening aan de raad (los van de formele go/no go momenten) opgenomen. Gedurende de looptijd van het project is de raad (los van de P&C cyclus) zes keer geïnformeerd door de raad door middel van een raadsinformatiebrief (RIB). Ook heeft eenmaal (2015) een raadsinformatiebijeenkomst plaatsgevonden. In januari 2024 is over de stand van zaken van het project gerapporteerd in de Monitor Ruimtelijke Projecten. Tussen 2013-2019 is er, voor zover inzichtelijk in dit onderzoek, geen raadsinformatiebrief verstuurd.

Bijlage 2: Analyse opzet en praktijk

Inleiding

In deze bijlage staat een analyse beschreven van de opzet van de sturing, beheersing en verantwoording op grote infrastructurele projecten (op basis van documentenstudie), en de wijze waarop raad, college en ambtelijke organisatie dit vormgeven in de praktijk op basis van inzichten uit casuïstiek en interviews. De analyse gaat in op de volgende onderdelen:

- Wettelijk kader en gemeentelijke kaders voor grote infrastructurele projecten
- Sturing en beheersing door het college
- Verantwoording en informatievoorziening aan de raad
- Invulling rol en sturing door de raad
- Samenspel college en raad

Wettelijk kader en gemeentelijke kaders voor grote infrastructurele projecten

Wettelijk kader

De wettelijke kaders van college en raad voor infrastructurele projecten zijn per 1 januari 2024 ondergebracht in de **Omgevingswet**. Voor die tijd waren de **Wet Ruimtelijke Ordening (Wro)** en **Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo)** de belangrijkste wettelijke kaders voor ruimtelijke ontwikkeling.

In de Wro (2008) stond vermeld dat iedere gemeente een **Structuurvisie** moest opstellen, waarin het ruimtelijk ontwikkelingsbeeld werd beschreven. De structuurvisie diende richting te geven aan het beleid voor ruimtelijke ontwikkelingen en werd door de raad vastgesteld. De uitwerking en doorwerking van het beleid werd juridisch geborgd door middel van het opstellen van bestemmingsplannen. Een **bestemmingsplan** bestaat uit bestemmingen of locaties (dus specifieke stukken/percelen grond) en regels over het gebruik van deze grond. Een bestemmingsplan is te beschouwen als een ruimtelijk, ook wel planologisch, besluit over het betreffende gebied. Het bestemmingsplan is dus ook een toetsingskader, in tegenstelling tot de structuurvisie. Met de invoering van de Wabo (2010) verving de omgevingsvergunning een reeks andere vergunningen die moesten worden aangevraagd door initiatiefnemers.

Met de introductie van de Omgevingswet per 1 januari 2024 zijn er wijzigingen in de beleidsinstrumenten en de bevoegdheden van de raad. **De omgevingsvisie** moet de integrale en lange termijn strategische visie voor het gehele grondgebied van een gemeente omvatten. De raad stelt de omgevingsvisie vast, zoals dat recent in de gemeente Moerdijk is gebeurd (2023). De omgevingsvisie vormt vervolgens het uitgangspunt voor het omgevingsplan. Het omgevingsplan vervangt de geldende bestemmingsplannen en beheersverordeningen zoals die nu nog gelden op grond van de huidige Wro. Het omgevingsplan beperkt zich niet tot planologische kaders, maar kan veel bredere eisen stellen aan de fysieke leefomgeving. In tegenstelling tot de omgevingsvisie is het omgevingsplan bindend voor inwoners, ondernemers en initiatiefnemers. Het omgevingsplan moet door de raad worden vastgesteld. Als gevolg van de Omgevingswet is voor aanvragen van een omgevingsvergunning die zijn strijd is met het omgevingsplan geen instemming van de raad meer nodig. De raad heeft wel een adviesrol aan het college. In de gemeente Moerdijk is dit omgevingsplan nog in ontwikkeling. De Omgevingswet maakt geen onderscheid tussen 'kleine' of 'grote' infrastructurele/ruimtelijke projecten. De Omgevingswet is als wettelijke grondslag terug te zien in de gemeentelijke kaders **Nota Grondbeleid (2022)**, **omgevingsvisie (2023)** en **Nota Kostenverhaal (2024)**.

Gemeentelijke inhoudelijke kaders

De raad stelt inhoudelijke kaders vast

De raad heeft verschillende **gemeentelijke inhoudelijke kaders** vastgesteld die van toepassing zijn op grote infrastructurele projecten:

- Omgevingsvisie (2023);
- Woonvisie (2021);
- Structuurvisie 2030 (2011);
- Paraplunota's Leefomgeving, Economisch klimaat en Maatschappij voor de periode 2012-2030 (2013);
- Nota Grondbeleid (versie 2013 en de vigerende versie 2022 zijn in deze quick-scan betrokken);
- Nota Kostenverhaal (2024);

- Bestemmingsplannen;
- Daarnaast is ook de meerjarenbegroting een relevant kader dat door de raad wordt vastgesteld.

In al deze kaders is geen expliciete definitie of aparte werkwijze aanwezig voor wat een (groot) infrastructureel project is.

In omgevingsvisie, Woonvisie en de eerdere Structuurvisie en Paraplunota's staan beschreven welke inhoudelijke ambities en doelen van toepassing zijn voor de gemeente Moerdijk op het gebied van ruimtelijke ontwikkeling. Naast deze kaders zijn ook in de verschillende coalitieakkoorden doelen en ambities uitgesproken voor ruimtelijke ontwikkeling. De omgevingsvisie schetst op hoofdlijnen de ruimtelijke ambities van de gemeente. De ambitie wordt uitgesproken om in de komende jaren uit te breiden op het gebied van woningbouw en bedrijventerreinen. Zo wil de gemeente Moerdijk in de periode tot 2040 een schaa sprong bewerkstelligen op het gebied van woningen voor inwoners. In het kader daarvan moeten ook noodzakelijke investeringen plaatsvinden aan infrastructurele voorzieningen en ruimtelijke kwaliteit.

Nota's Grondbeleid (2013 en 2022) - inhoudelijk

In de nota's grondbeleid en Nota kostenverhaal staan expliciete kaders en beweegredenen hoe en waarom de gemeente wil sturen op grondzaken en bijbehorend kostenverhaal. Dit zijn belangrijke kaders voor hoe de gemeente zich opstelt en te werk gaat bij grote infrastructurele projecten. Daarom worden deze kaders kort toegelicht.

De Nota Grondbeleid 2022 laat een andere koers zien in de opstelling van de gemeente dan de Nota uit 2013. In de versie van 2013 werd nog onderscheid gemaakt tussen actief, faciliterend en passief grondbeleid, met een bijbehorende strategie waar de gemeente uit kon kiezen. Bij actief grondbeleid nam de gemeente zelf actief deel aan de grondexploitatie en waren de risico's en potentieel rendement groot en werd gekozen voor intensieve sturing. Bij passief grondbeleid had de gemeente zelf geen grondpositie, waren de risico's en het rendement gering, en was de sturing gering. Bij faciliterend grondbeleid zaten de risico, rendement en sturing er tussenin. Bijvoorbeeld als de gemeente alleen actief deelnam aan een initiatief door grond te verkopen.

In de Nota uit 2022 is dit onderscheid losgelaten en is gekozen voor '**Sturend Grondbeleid**'. Dit houdt volgens de Nota in dat er niet één vaste vorm van grondbeleid is, maar op basis van regie per situatie en locatie wordt beoordeeld welke strategie het meest geschikt is in dat specifieke geval om de gewenste ruimtelijke ontwikkelingen of doelstellingen te realiseren.

De gemeente beoogt met het sturend grondbeleid snel te kunnen schakelen en de gekozen strategie aan te passen aan veranderende omstandigheden. Uit de interviews komt naar voren dat de aanleiding hiervoor de wens is om als gemeente sterker gepositioneerd en 'aan het roer' te staan ten aanzien van (grote) infrastructurele projecten van de gemeente of initiatiefnemers. Een specifieke aanleiding hiervoor is de woningbouwopgave (2.700 woningen). Met sturend grondbeleid kunnen onder andere voorkeursrechten op grond gevestigd worden.

Nota Kostenverhaal (2024)

Middels de Nota Kostenverhaal heeft de raad de kaders en spelregels vastgesteld voor de wijze waarop kosten voor ruimtelijke ontwikkelingen worden doorberekend naar initiatiefnemers/ontwikkelaars (kostenverhaal). De gemeente heeft de voorkeur om kostenverhaal via een privaatrechtelijke manier te regelen, middels een anterieure overeenkomst (ook wel locatieontwikkelovereenkomst genoemd binnen de gemeente). Deze overeenkomst moet worden vastgesteld door de raad. Dit gebeurt in de praktijk ook. Het publiekrechtelijk spoor kan als back-up worden toegepast als voorzorgsmaatregel of garantstelling. In de Nota Grondbeleid is opgenomen dat het college bevoegd is kostenverhaal uit te voeren en dat het college ook de bevoegdheid heeft om onderbouwd af te wijken van de Nota Kostenverhaal.

Gemeentelijke procesmatige kaders

De raad stelt ten dele procesmatige kaders vast

Binnen de gemeente Moerdijk wordt ook gewerkt met procesmatige kaders voor de sturing, beheersing en verantwoording van (grote) infrastructurele projecten. Het gaat hierbij om:

- Procesmatige kaders uit de nota's grondbeleid 2013 en 2023;
- Financiële verordening (2022): P&C cyclus, ook wel 'budgetcyclus' genoemd;
- Handboek Projectmatig Werken (versie 2024);
- Nota Integraal risicomanagement (2021).

De Nota's Grondbeleid, financiële verordening en de Nota Integraal risicomanagement zijn door de raad vastgesteld. Het Handboek Projectmatig Werken is zowel door college als raad niet vastgesteld.

Nota's grondbeleid 2013 en 2023 (procesmatig)

In de nota's grondbeleid 2013 en 2023 staan uitgebreide overzichten opgenomen van rollen van college en raad inzake grondzaken, risicomanagement en het instrumentarium. Deze rollen zijn conform de toen geldende wetgeving.

De nota's gaan ook in op de werkwijze rond het 'Sturend Grondbeleid'. Van iedere ontwikkeling van enige omvang moet een ontwikkelstrategie worden opgesteld, waarbij het gemeentelijk belang de eventuele samenwerkingsvorm bepaald. De afwegingsmatrix van het gemeentelijk belang uit de Richtlijn borging gemeentelijke belangen (bijlage bij de Nota Grondbeleid) is bedoeld als hulpmiddel om een beeld te geven van de randvoorwaarden waarbinnen deze keuze gemaakt dient te worden. Er is echter geen specifieke werkproces vastgelegd voor het opstellen van een dergelijke ontwikkelstrategie binnen de gemeente.

Een andere relevante bijlage is '**Spelregels strategisch verwervingen**'. Daarin is bepaald dat het college tot 1.000.000,- zelfstandig strategische aankopen kan doen. Ook is bepaald dat een onderhandelingsresultaat van boven de 1.000.000 aan het presidium wordt voorgelegd, uit de interviews komt naar voren dat dit in de praktijk ook gebeurt. College benoemt als reden hiervoor om rugdekking te organiseren met een afvaardiging van de raad voordat wordt overgegaan tot een grote strategische aankoop. Deze aankopen vinden regelmatig plaats voordat een startdocument van een project in de raad wordt gebracht.

Financiële verordening (2022)

Middels de financiële verordening heeft de raad de werkwijze voor de P&C cyclus vastgelegd. Vanuit het Besluit Begroting en Verantwoording is de verplichting om een jaarrekening en begroting op te stellen met paragraaf grondbeleid. In de verordening is vastgelegd dat het college tussen deze twee momenten nog twee bestuursrapportages oplevert. In de eerste bestuursrapportage wordt op hoofdlijnen gerapporteerd over de financiële afwijkingen. In de tweede bestuursrapportage wordt op programmaniveau, zowel beleidsmatig als financieel, gerapporteerd op afwijkingen van de begroting, onder vermelding van de financiële effecten. In de praktijk worden de bestuursrapportages als zodanig ook uitgewerkt en voorgelegd aan de raad. Ook is in de verordening opgenomen dat voor afwijkingen groter dan € 100.000 per gebeurtenis, zowel voor investeringskredieten als exploitatiebudgetten, vooraf een raadsbesluit nodig is, uitgezonderd afwijkingen waar de gemeente geen invloed op heeft.

In de Nota Grondbeleid (2022) is de P&C cyclus nader toegelicht: Kadernota, Begroting, 2 bestuursrapportages (1e en 2e 'berap') en de Jaarrekening. Daarnaast is hier vermeld dat de raad middels een raadsinformatiebrief na afloop van ieder kwartaal geïnformeerd wordt over eventuele (verwachte) overschrijdingen van investeringskredieten. In de praktijk werden deze kwartaalrapportages over investeringskredieten ook niet verstuurd. Deze kwartaalrapportages staan niet vermeld in de actualisatie van de financiële verordening van 2022.

Handboek Projectmatig Werken (2024) (geen vastgesteld kader)

De gemeente hanteert projectmatig werken als werkwijze voor de ambtelijke organisatie. De werkwijze is vastgelegd in een Handboek Projectmatig Werken. Het Handboek Projectmatig Werken bevat algemeen aanvaarde standaarden voor projectsturing. Op basis van de interviews en de werkwijze in de praktijk blijkt dat dit Handboek ook in de praktijk de basis vormt voor het projectmatig werken door de organisatie. De inhoud en toepassing van deze werkwijze wordt toegelicht onder de paragraaf 'rol en sturing college'. Het Handboek Projectmatig Werken als zodanig is niet vastgelegd door college en/of raad en is daarmee niet een formeel procesmatig kader. In startdocumenten van projecten, die aan de raad ter besluitvorming worden voorgelegd, wordt vanuit de werkwijze uit het Handboek de organisatie van het project en de rolverdeling raad-college beschreven. Dit laat zien dat ook voor introductie van het Handboek Projectmatig Werken deze elementen werd toegepast.

Nota Integraal Risicomanagement (2021)

De nota 'Integraal Risicomanagement' (2021) beschrijft het risicomanagementbeleid van de gemeente. De gemeente beoogt met de 'integrale kijk' verder te kijken dan alleen financiële risico's, en ook naar bedrijfsvoeringsrisico's, politiek/bestuurlijke risico's en veiligheidsrisico's te kijken. Naast risico's beheersen gaat het ook om kansen te zien en te benutten. De ambitie van de gemeente met betrekking tot risicomanagement is verbonden met de gemeentebrede kwaliteitszorg. In 2021 streefde de gemeente ernaar om binnen vijf jaar gemeentebrede kwaliteitszorg te realiseren, waarbij er intrinsieke aandacht is voor de voortdurende verbetering van diensten, producten en de onderliggende (werk)processen. De ontwikkelopgave zou gericht zijn op het verder uitbouwen van een solide basis en het beter verankeren van risicomanagement op alle niveaus binnen de organisatie.

In de nota zijn de verantwoordelijkheden van raad, college en ambtelijke organisatie bij risicomanagement beschreven. De raad is onder andere verantwoordelijk voor het vaststellen van de kaders voor risicomanagement en controleert het college op de uitvoering hiervan. Het college legt onder andere verantwoording af over het uitgevoerde beleid en de risico's. Specifieke rol en taakverdeling wordt verder beschreven in de volgende paragraaf.

Sturing en beheersing door het college

Sturing door het college

Het college geeft op volgende wijze sturing aan grote infrastructurele projecten:

- Bespreking en al dan niet vastleggen van collegebesluiten en raadsvoorstellen in wekelijkse collegevergaderingen;
- Integraal afwegingsmoment met college (tweemaal per jaar) voor het opstarten van projecten. Het afwegingskader voor het opstarten van projecten is onderdeel van het Handboek Projectmatig Werken;
- Portefeuillehoudersoverleg RO, Wonen, Grondzaken en Vastgoed (POHO's): zeswekelijks overleg over stand van zaken (grote infrastructurele) projecten met portefeuillehouder, ambtelijk opdrachtgevers (directeur Gebiedsontwikkeling en teamleider Ruimtelijke en Economische Ontwikkelingen, concerncontroller en betreffende projectmanagers;
- Portefeuillehouderoverleg strategische verwervingen;
- Bij enkele grote/omvangrijke projecten wordt een aparte stuurgroep opgericht met portefeuillehouder, ambtelijk opdrachtgever en projectmanager. Doel hiervan is om extra zicht te houden op het verloop van deze projecten in verband met de impact en risico's. Er zijn geen afspraken gemaakt en vastgelegd wanneer een project in aanmerking komt voor een dergelijke extra stuurgroep.

Het portefeuillehoudersoverleg strategische verwervingen en stuurgroep voor grote/omvangrijke projecten staan niet vermeld in het Handboek Projectmatig Werken, de andere genoemde punten staan hier wel in.

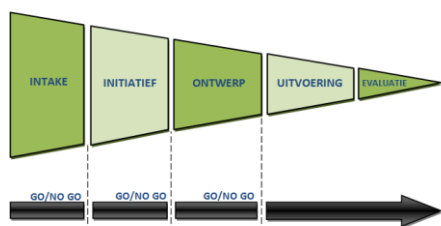
Sturing van (grote) infrastructurele projecten wordt conform het Handboek Projectmatig Werken vormgegeven door middel van driehoeksturing. Dit betekent dat er altijd een bestuurlijk opdrachtgever (portefeuillehouder), ambtelijke opdrachtgever (directeur gebiedsontwikkeling of coördinator projecten cluster Ruimtelijke en Economische Ontwikkelingen) en opdrachtnemer (projectmanager cluster Ruimtelijke en Economische Ontwikkelingen) is. In de praktijk van de casusprojecten is deze driehoeksturing in de afgelopen jaren ook toegepast. Uit de interviews komt naar voren dat driehoeksturing sinds vier jaar consequent wordt toegepast. In de periode daarvoor zat nog regelmatig een projectmanager rechtstreeks met de portefeuillehouder aan tafel om projecten te bespreken, zonder ambtelijk opdrachtgever erbij.

Beheersing

Projectmatig werken

De gemeente Moerdijk past binnen haar ambtelijke organisatie projectmatig werken toe. De werkwijze is vastgelegd in het Handboek Projectmatig Werken (2024). Het Handboek inclusief bijlagen bevat een uitgebreide beschrijving van de werkwijze projectmatig werken (ook ten aanzien van TGKIO) en verdeling van rollen en verantwoordelijkheden. Hieronder vallen ook bepalingen hoe en wanneer de raad betrokken is bij projecten. Het is onbekend of en wanneer de werkwijze eerder uitgebreid is vastgelegd. In het Handboek Projectmatig Werken, of in andere kaders, zijn geen afzonderlijke afspraken voor 'grote' infrastructurele projecten gemaakt. In de praktijk wordt bij een 'groot'/'complex' project wel aanvullende maatregelen getroffen, zoals het instellen van een ambtelijk-bestuurlijke stuurgroep en een ambtelijk overleg voor 'grote/majeure' projecten (zie paragraaf risicobeheersing).

Gedurende de looptijd van de casusprojecten (2012-heden) is een wijze van projectmatig werken zichtbaar in de college- en raadsvoorstellen en de raadsinformatiebrieven. In de interviews komt naar voren dat projectmatig werken al jaren plaatsvindt, maar dat dit ook een ontwikkelproces is. Rond 2021 heeft een verbetertraject projectmatig werken plaatsgevonden. De instroom van nieuwe projectmanagers maakt het noodzakelijk om telkens projectmatig werken onder de aandacht te brengen, dit gebeurt in de praktijk ook.

De projectfasering vormt de basis voor het projectmatig werken, waar ook de betrokkenheid van de raad omheen is vormgegeven. Bij afronding van elke fase dient een go/no go besluit te worden genomen door de raad alvorens de volgende fase kan worden gestart. Elke fase moet een deelresultaat opleveren, dat concreet moet worden vastgelegd in een document. Dit document vormt de afsluiting van de vorige fase en markeert het begin van de volgende fase. De go/no go momenten gelden als politiek-bestuurlijke mijlpalen in het project. Fase 1 (intake) moeten worden afgerond met vaststelling van het 'startdocument' door de raad. Fase 2 (initiatief) moet

worden afgerond met vaststelling door de raad van het haalbaarheidsdocument, projectexploitatie (en in het geval van een derde partij de 'locatieontwikkelovereenkomst'/anterieure overeenkomst. Fase 3 wordt afgerond met vaststellen wijziging omgevingsplan. Voor afronding van uitvoeringsfase (resultaat 'oplevering') is geen bestuurlijke besluitvorming nodig.

De fasering van projectmatig werken wordt toegepast in de casusprojecten, zoals zichtbaar in de raadsvoorstellen. De betreffende documenten ter afsluiting/begin van iedere fase worden in de praktijk van de casusprojecten opgeleverd en voorgelegd aan de raad. Uit interviews met de ambtelijke organisatie komt naar voren dat projecten na afloop worden geëvalueerd binnen de ambtelijke organisatie. Dit is conform het Handboek Projectmatig Werken. Ten aanzien van de werkwijze rond projectfasering worden de volgende afwijkingen/aandachtspunten in de praktijk gezien ten opzichte van de opzet in de kaders:

- Bij de onderzochte projecten worden de faseovergangen en het 'go/no go moment' niet altijd expliciet vermeld in de raadsvoorstellen en informatievoorziening aan de raad bij de casusprojecten. Bij project Waterwijk Fijnaart is niet expliciet vermeld in raadsvoorstellen of raadsinformatie wanneer de uitvoeringsfase van start ging.
- De projectfasering intake-tot-evaluatie wordt in de praktijk niet altijd nauwgezet gevolgd. In het casusproject Centrumontwikkeling Klundert is in de uitvoeringsfase besloten om (opnieuw) een centrumvisie op te stellen. Daarmee ging het project voor een deel van de uitvoering in wezen 'terug' naar de initiatieffase. In de raadsvoorstellen en raadsinformatie voor deze centrumvisie werd hier niet expliciet bij stilgestaan.

Risicomanagement

Het college beheerst risico's door het toepassen van risicomanagement. De werkwijze en rolverdeling voor risicomanagement staat beschreven in de nota Integraal Risicomanagement en het Handboek Projectmatig Werken. In de praktijk wordt (risico)management van grote infrastructurele projecten onder andere vormgegeven door het bijhouden en zicht houden op risico's per project door respectievelijk de projectmanagers en de projectcontroller. Ook zijn er verschillende ambtelijke overleggen en gesprekken met ambtelijke organisatie en portefeuillehouder waar risico's onder de aandacht worden gebracht, ook specifiek voor 'grote'/'majeure' projecten (ambtelijk). De budgetcyclus/P&C cyclus bevat de momenten en documenten waarop het college risico's inzichtelijk maakt voor de raad. Naast deze werkwijze zijn in de afgelopen twee jaar ook maatregelen genomen om risicomanagement verder te versterken, zoals het intern doorberekenen van kosten voor projecten, en het contracteren van een bureau dat als 'externe spiegel' de gemeente gevraagd en ongevraagd advies geeft over risicomanagement.

Verantwoording en informatievoorziening aan de raad

De algemene verantwoording en informatievoorziening van het college naar de raad wordt in de eerste plaats vormgegeven middels de P&C cyclus. Conform de kaders legt het college middels de jaarstukken (kadernota, begroting) en twee bestuursrapportages (financiële) verantwoording af. In beide bestuursrapportages worden updates gegeven over financiële wijzigingen in projecten. In de 2de bestuursrapportage (evenals het jaarverslag) wordt in het kort de voortgang vermeld van de verschillende (grote) infrastructurele projecten. In de jaarrekening staan exploitatieoverzichten per project vermeld.

De raad heeft zelf geen specifieke kaders vastgelegd voor de wijze waarop zij geïnformeerd wil worden door het college over grote infrastructurele projecten. Het Handboek Projectmatig Werken stelt dat de ambtelijke organisatie het college een advies kan voorleggen om de raad te informeren over ontwikkelingen in projecten, maar niet bij wat voor ontwikkelingen of hoe frequent. Uit de interviews komt naar voren dat de griffier regelmatig met de ambtelijke directie om tafel zit om de informatiebehoefte van de raad, opgehaald in het presidium, te delen.

In 2023 heeft de raad in het presidium de wens geuit voor een halfjaarlijkse monitor ruimtelijke projecten. De wens van de raad was om meer inzicht en grip te houden op de ontwikkeling van, met name 'grote', ruimtelijke projecten. In januari 2024 is eerste versie opgeleverd. De monitor bevat per project een kort overzicht van het projectdoel, de voortgang, wijze van

financiën (o.a. door raad beschikbaar gesteld) en ontwikkelingen daarin, en de risico's. Vanuit de raad zijn signalen dat de monitor nog niet volledig aan de wensen voldoet. Zo is behoefte aan meer inzicht in de onderliggende kaders, besluiten van de raad, planning en de financiële ontwikkeling van het project.

Afgezien van de P&C cyclus en de Monitor Ruimtelijke Projecten wordt de raad geïnformeerd over de voortgang van projecten door middel van incidentele raadsinformatiebrieven (RIB). Er zijn geen expliciete afspraken wanneer de raad door middel van een RIB wordt geïnformeerd. In de onderzochte projecten gebeurt dit bijvoorbeeld om een stand van zaken te geven, of de raad te informeren over een specifieke ontwikkeling. Gedurende uitvoeringsfase van de casusprojecten is de raad een lange periode niet (uitgebreid) geïnformeerd over de stand van zaken van het project. Bij de Centrumontwikkeling Klundert zat tussen het raadsbesluit vaststellen Centrumvisie Klundert (2015) en een RIB over de stand van zaken (2019) bijna vier jaar. In recente jaren is de raad intensiever betrokken bij Centrumontwikkeling Klundert.

Het college informeert de raad ook over (grote) infrastructurele projecten door middel van een jaarlijkse bustour langs deze projecten. Uit het gesprek met een delegatie van de raad komt naar voren dat dit helpt om een goed beeld te vormen bij de verschillende projecten. Daarnaast heeft de gemeente per project ook een 'projectenpagina' op de website. Hier staat het doel, de stand van zaken van het betreffende project en de planning richting de toekomst. Een planning van het hele project en waar het project 'nu staat' staat niet beschreven. Onder 'documenten' staat geen volledig overzicht van de documentatie (zoals projectplannen) en vastgestelde kaders van het project.

Ten aanzien van de informatievoorziening zijn in het onderzoek geen totaaloverzichten van doelstellingen, financiën, genomen raadsbesluiten, risico's en positie van het project in de voorgenomen planning gevonden. De afzonderlijke informatie is wel uit losse documenten te halen. Ook in tussentijdse raadsvoorstellen na vaststelling van het startdocument wordt de raad niet meegenomen in een totaaloverzicht van wat de raad eerder heeft vastgesteld en hoe de voorliggende ontwikkeling/besluit zich verhoudt tot de totaalplanning van het project.

Invulling rol en sturing door de raad

De raad geeft in de onderzochte casussen invulling aan zijn rol voor grote infrastructurele projecten door het stellen van kaders en het inzetten van instrumenten om het college te controleren. Dit gaat om zowel algemene kaders (Nota grondbeleid, omgevingsvisie etc.) als projectspecifieke kaders in de vorm van raadsvoorstellen. De raad zet het instrument van schriftelijke raadsvragen in om het college te controleren. Uit de interviews komt naar voren dat de raad soms ook moties of amendementen indient. In het onderzoek naar de casusprojecten zijn beperkt moties of amendementen door de raad gevonden.

De raad is in de onderzochte casussen vooral 'actief' wanneer zij informatie krijgt aangereikt of voorstellen voorliggen. Op die momenten stelt de raad regelmatig schriftelijke raadsvragen. Inzet van dit instrument gebeurt in de casussen minder in perioden dat zij zelf niet actief geïnformeerd wordt door het college, zoals te zien in de casus Centrumontwikkeling Klundert in periode 2015-2019 geen schriftelijke vragen gesteld.

De raad maakt aan de voorkant van de onderzochte casusprojecten niet expliciet kenbaar wat zij zelf wil bereiken met het project, welke accenten zij wil plaatsen en onder welke voorwaarden. Uit een gesprek met de delegatie van de raad komt naar voren dat dit veelal ook bij andere (grote) infrastructurele projecten het geval is. De onderzochte raadsbesluiten laten geen aangenomen moties of amendementen zien. Doorgaans gaat de raad mee in de raadsvoorstellen van het startdocument en latere voorstellen zoals die door het college naar voren worden gebracht, zoals ook in de interviews en het gesprek met de delegatie van de raad naar voren kwam. Ook kwam in dit gesprek naar voren dat de beperkte informatiepositie en inzicht in mogelijkheden en (financiële) consequenties aan de voorkant van projecten het voor de raad ingewikkeld maken om aan oordeelsvorming te doen. Raadsvoorstellen bevatten veelal één voorstel en geen scenario's of varianten waar de raad uit kan kiezen.

Afspraken over de betrokkenheid van de raad in het project staan bij de onderzochte projecten in het startdocument ('go-no go') momenten. Hier staan geen afspraken in over de informatievoorziening aan de raad gedurende het verloop het project. Zoals eerder benoemd haalt de griffie wel regelmatig informatiebehoeften op bij het presidium die zij terugkoppelt aan de ambtelijke directie.

In de afgelopen jaren is vanuit het presidium aandacht geweest voor de betrokkenheid en informatiepositie van de raad bij grote projecten. In 2022 is een aparte werkgroep Petit Comité vanuit het presidium aan de slag gegaan om constatering en aanbevelingen voor het presidium te formuleren. Deze werkgroep constateerde in een memo dat de raad behoefte heeft

om regelmatig over de voortgang van grote projecten bijgepraat te worden. Daarnaast gaf de werkgroep aan dat behoefte is aan meer inzicht in de stand van zaken m.b.t. de voorbereidende fase van projecten. Ook werd door de werkgroep de behoefte uitgesproken voor een lange termijn overzicht van projecten waarover reeds besloten (inclusief start- en eindtijd, eventueel goedgekeurde begroting, uitloop). Ook stelde de werkgroep voor om bij ieder raadsvoorstel een kopje op te nemen hoe de raad geïnformeerd wordt over de voortgang. Uiteindelijk heeft het gesprek in het presidium geleid tot het opstellen van de monitor ruimtelijke projecten. Uit de stukken is niet op te maken welke specifiek eisen/behoeften het presidium/de raad voor deze monitor destijds heeft doorgegeven. Het is voor de Rekenkamer niet inzichtelijk in hoeverre op de andere punten uit de memo afspraken zijn gemaakt tussen raad en college tot dusver.

Samenspel college en raad

Samenspel

Het samenspel tussen college en raad rond grote infrastructurele projecten wordt vormgegeven aan de hand van het voorleggen van raadsvoorstellen en het bespreken van de voortgang van projecten in achtereenvolgens de commissie Fysieke Infrastructuur en de raadsvergaderingen. De inhoud van de raadsvoorstellen van het college gaan in de op sturing, beheersing en verantwoording op tijd, geld, kosten, informatie en omgeving. De raadsvoorstellen gaan ook in de op risico's en risicoafwegingen van het project. In algemene zin wordt de onderlinge samenwerking door raad, college en ambtelijke organisatie besproken op heisessies. Recent was de informatiebehoefte van raad ook onderwerp van gesprek.

'Grote' projecten worden op dit moment in de informatievoorziening en betrokkenheid van de raad niet wezenlijk anders behandeld worden dan andere projecten en hier zijn ook geen generieke of specifieke afspraken over gemaakt tussen college en raad.

De raad maakt in de onderzochte projecten sporadisch gebruik van zijn instrumentarium om het college (bij) te sturen. De raad maakt ook weinig gebruik van de mogelijkheid om aan de voorkant van (grote) infrastructurele projecten eigen accenten mee te geven aan het college. In het geval van de Centrumontwikkeling Klundert stuurde de raad wel pro-actief bij, door het mogelijk houden van nieuwe detailhandel in de Molenstraat van Klundert bij de behandeling van de centrumvisie in 2015.

Evaluëren en leren

De raad evalueert (grote) infrastructurele projecten niet. Vanuit het gesprek met de raadsdelegatie zijn wel signalen dat raadsleden hier behoefte aan hebben.

Bijlage 3: Factsheets casuïstiek

Factsheet Waterwijk Fijnaart

Samenvatting

De gemeente Moerdijk ontwikkelt in Fijnaart een nieuwe woonwijk: Waterwijk Fijnaart, deze wijk stond voorheen bekend als Fijnaart-West. De wijk ligt aan de rand van het dorp en biedt veel watervoorzieningen en openbaar groen. Bewoners kunnen zelf de grootte van hun kavel en het type woning kiezen. Het kerndoel, zoals geformuleerd in het startdocument van het project, is om te komen tot woningbouwontwikkeling en het voorzien in de aan de westzijde van de gemeente gewenste ruimte voor lokale bedrijvigheid.

De raad is bestuurlijk opdrachtgever voor dit initiatief. In de Structuurvisie Moerdijk 2030 werd het westen van Fijnaart aangewezen als de logische uitbreidingsrichting van de kern. Er was behoefte aan bedrijfsoppervlak voor lokale bedrijvigheid en de noodzaak om vóór 2020 voldoende woningbouwproductie te realiseren. In september 2014 stelde de raad het startdocument vast en ging het project formeel van start. In december 2016 besloot het college echter om af te zien van plannen voor lokale bedrijvigheid in Fijnaart-West vanwege een beperkte kwantitatieve behoefte.

In juni 2017 werd de initiatieffase afgerond en begon de ontwerpfase. De uitwerking van de plannen ging verder en de bestemmingsplanprocedure werd gestart. In februari 2019 stelde de raad het bestemmingsplan vast.

Alle kavels in Waterwijk zijn inmiddels verkocht. In januari 2024 verleende het college de projectmanager mandaat voor een tweede verlenging van de termijn voor oplevering en bewoning van de woningen, mits dit geen gevolgen had voor het woonrijp maken van het project. Volgens de website van de gemeente was het echter moeilijk om een partij te vinden voor het maken van het bestek. Per 1 juni 2024 staat gepland dat in de eerste helft van 2025 wordt gestart met het woonrijp maken van de wijk.

De fasering van het project op een rij:

- 25 september 2014: start initiatieffase
- 22 juni 2017: start ontwerpfase
- 7 februari 2019: start uitvoeringsfase (vaststelling ontwerpbestemmingsplan, maar zonder expliciete go op uitvoeringsfase)
- Start evaluatie nog niet aan de orde (project nog niet afgerond)

Projectbeheersing

In het startdocument wordt de projectbeheersing omschreven. Hierin wordt het volgende vermeld:

De raad is bestuurlijk opdrachtgever voor het initiatief. Het initiatief zal als een project worden opgepakt binnen de afdeling Ruimtelijke en Maatschappelijke Ontwikkeling. Binnen de gemeentelijke organisatie is er een projectbestuurder. De ambtelijk projectleider is eindverantwoordelijk voor alle gemeentelijke activiteiten binnen het project. Diegene draagt zorg en is verantwoordelijk voor de interne communicatie en het rapporteren aan het bestuur. Degene is tevens de voorzitter van de projectgroep. De projectgroep kan desgewenst, na wederzijds overleg, uitgebreid worden met de agendaleden.

Relevante kaders zoals door de raad vastgesteld:

- Startdocument project 176. Ontwikkeling Fijnaart West (2014)
- Haalbaarheidsonderzoek en de projectexploitatie (2017)
- Nota zienswijzen (2018)
- Bestemmingsplan Fijnaart-West (2018)
- Ontwerpbestemmingsplan Buitengebied Moerdijk (2013)
- Structuurvisie 2030 (2011)

Andere relevante kaders:

- Paraplunota Economisch Klimaat
- Paraplunota Leefomgeving
- Paraplunota Maatschappij

Tijdslijn

Intakefase

22 juli 2014 - collegevoorstel: startdocument ontwikkeling Fijnaart West (vertrouwelijk)

Het college stelt de raad voor om het startdocument in zijn vergadering van 25 september 2014 voor te leggen ter vaststelling.

28 augustus 2014 - Aanbiedingsbrief Technische Vragen

Het college beantwoordt vragen van de raad over bedrijven buiten Moerdijk die zich in Moerdijk willen vestigen. Zij mogen zich niet vestigen op bestaande bedrijventerreinen in Moerdijk. Het college ligt toe dat deze vestigingsbeperkingen niet gelden voor nieuwe ontwikkellocaties, zoals Fijnaart West.

25 september 2014 - Raadsvoorstel Startdocument Ontwikkeling Fijnaart West

De raad besluit het startdocument voor het project 176 Ontwikkeling Fijnaart West vast te stellen. Het raadsvoorstel bestaat uit: Inleiding: reden van het voorstel, kaders: Structuurvisie Moerdijk 2030, paraplunota's, collegebesluit van 13 augustus 2013 en raadsinformatiebrief d.d. 11 september 2013 over het besluit om Fijnaart West als project op te pakken, Maatschappelijk draagvlak, Financiële consequenties, Communicatie, Realisatie: risico's, plannen en evaluatie.

Start Initiatieffase

22 oktober 2015 - memo stand van zaken project 176 ontwikkeling Fijnaart West

De projectleider stuurt een memo richting college over de geluids- en geuraspecten en over de regionale discussie over de ladder van duurzame verstedelijking. Op het moment dat er meer zicht is op de uitkomsten van de ladder-discussie en de herijking van de behoefte aan lokale bedrijvigheid, kan er zicht geboden worden op het moment dat de afronding van de initiatieffase aan het college en raad wordt voorgelegd.

5 november 2015 - aanvullend memo stand van zaken project 176 ontwikkeling Fijnaart West

Het college heeft verzocht om te kijken naar de mogelijkheden om de realisatie van lokale bedrijvigheid los te koppelen van de woningbouwontwikkeling. Dit met als achterliggende gedachte om de woningbouwcomponent versneld te kunnen uitvoeren, met positieve consequenties voor 'onze gemeentelijke portemonnee'.

22 maart 2016 - memo actueel beeld ruimtebehoefte bedrijventerrein Moerdijk & Rapport actueel beeld ruimtebehoefte bedrijventerreinen Moerdijk

Er is een disbalans in vraag in aanbod in kwantitatieve zin. Gezien de beperkte ruimtebehoefte op basis van de prognoses wordt geadviseerd om de ontwikkeling te concentreren op locatie Zevenbergen (en dus niet Fijnaart).

6 december 2016 - collegevoorstel stedenbouwkundige structuur Fijnaart-West (vertrouwelijk)

Het college bespreekt de stedenbouwkundige structuur welke wordt voorgelegd op een bewonersavond.

9 mei 2017 - collegevoorstel afronding initiatieffase project 176 Fijnaart-West

Het college geeft een go aan de uitwerking van de plannen en het opstarten van de bestemmingsplanprocedure. Daarnaast zijn de haalbaarheidsonderzoeken vastgesteld en heeft het college kennis genomen van het concept projectexploitatie.

22 juni 2017 - raadsvoorstel afronding initiatieffase project 176 Fijnaart-West

Aangezien de actuele behoefte in Fijnaart alleen op het vlak van woningbouw ligt, zal het vervolg van het project 176 alleen invulling geven aan het verwezenlijken van de woonwijk Fijnaart-West en niet op de ontwikkeling van het bedrijventerrein. In de concept-afspraken met de regio en de provincie over de ontwikkeling van bedrijventerreinen is vastgelegd dat deze mede in Fijnaart-West zou kunnen landen. Een concretere invulling volgt later.

Het raadsvoorstel bestaat uit: Inleiding: reden van het voorstel, kaders: deze zijn opgenomen in het startdocument, flexibele methodiek, waterretentie, ecologie, geur, geluid, ladder van duurzame verstedelijking, grondverwerving, ontsluiting, maatschappelijk draagvlak, financiële consequenties, communicatie, realisatie: risico's, planning en evaluatie.

De raad besluit:

1. de haalbaarheidsonderzoeken vast te stellen.
2. de concept projectexploitatie ter kennisgeving aan te nemen.
3. een voorbereidingskrediet beschikbaar te stellen à € 125.000, zijnde de kosten voor de nadere planvoorbereiding, en deze kosten te dekken uit de algemene reserve.
4. het college de opdracht te geven om binnen deze kaders het project verder gestalte te geven (go-besluit).

Door het nemen van het **go-besluit** kan er een vervolg worden gegeven aan de uitwerking van de plannen en het opstarten van de bestemmingsplanprocedure.

Afronding initiatieffase, start ontwerpfase: vervolg uitwerking plannen en start bestemmingsplanprocedure

28 november 2017 - collegevoorstel: inzet projectontwikkelaar X in relatie tot Fijnaart-West (vertrouwelijk)

College bespreekt het al dan niet inzetten van een projectontwikkelaar in relatie tot Fijnaart-West.

8 januari 2018 - B&W brief verstuurd aan ontwikkelaar X

De projectontwikkelaar X wordt geïnformeerd dat zij: bij een onherroepelijke bestemmingsplantitel voor project X, het bedrijf tegen marktconforme waarde grond van de gemeente af kan nemen ten behoeve van de realisatie van zes woningen in Fijnaart-West.

9 januari 2018 - collegevoorstel voorontwerpbestemmingsplan Fijnaart-West

Het college stemt in met het voorontwerpbestemmingsplan 'Fijnaart-West' en om deze gedurende 6 weken ter inzage te leggen.

17 juli 2018 - collegevoorstel verwerving 1ha grond in relatie tot Fijnaart-West (vertrouwelijk)

Het college spreekt over verwerving 1 ha grond voor Fijnaart-West.

31 oktober 2018 - memo stand van zaken Fijnaart-West (Waterwijk Fijnaart)

Het project Fijnaart-West bevindt zich in de ontwerpfase en heeft twee bezwaren ontvangen de behandeling van deze bezwaren schuift de besluitvorming naar februari 2019, met een geplande afronding in april 2019 en start van zelfbouw in november/december 2019.

De uitgiftesystematiek geeft particulieren en groepen vrije keuze in kavelplaatsing zonder voorrang aan projectontwikkelaars, hoewel overgebleven kavels later aan hen aangeboden kunnen worden.

Er wordt gewerkt aan communicatie via filmpjes en marketingmateriaal om de wijk aantrekkelijk te presenteren.

11 december 2018 - collegevoorstel bij raadsvoorstel bestemmingsplan Fijnaart-West

Het bestemmingsplan biedt een juridisch-planologische regeling voor de uitbreidingslocatie Fijnaart. Met het plan wordt voorzien in de ontwikkeling van maximaal 120 grondgebonden woningen. De regeling die is opgenomen in het bestemmingsplan heeft een globaal karakter, in de vorm van een globale eindbestemming, waarbij alleen de belangrijkste stedenbouwkundige waarden worden vastgelegd. Dit maakt flexibiliteit mogelijk in de verkaveling en woningtypologie.

Het college besluit:

1. Het 'hogere waarden besluit' vast te stellen;
2. en daarnaast de raad voor te stellen;
 - a. de ingediende zienswijzen op het bestemmingsplan Fijnaart-West ontvankelijk te verklaren;
 - b. in te stemmen met de inhoud van de bij dit voorstel behorende "Nota zienswijzen bestemmingsplan Fijnaart-West d.d. 27 november 2018;
 - c. de zienswijzen genummerd 2 gedeeltelijk gegrond en gedeeltelijk ongegrond te verklaren;
 - d. de zienswijzen genummerd 1 ongegrond te verklaren;

- e. in te stemmen met de ambtshalve wijzigingen zoals genoemd onder hoofdstuk 5 van de nota van zienswijzen en ambtshalve wijzigingen.
- f. het ontwerpbestemmingsplan Buitengebied Moerdijk, zoals vervat in de bestandenset met planidentificatie NL.IMRO.1709.Fijnaartwest-BP30 met de, als gevolg van de ambtshalve wijzigingen zoals opgesomd in de nota zienswijzen, gewijzigd vast te stellen;
- g. ten behoeve van het bestemmingsplan geen exploitatieplan vast te stellen;
- h. de planidentificatie van het bestemmingsplan te wijzigen van NL.IMRO.1709.Fijnaartwest-BP30 naar NL.IMRO.1709.Fijnaartwest-BP40;
- i. de projectexploitatie vast te stellen;
- j. een krediet beschikbaar te stellen á € 6.232.000 (zijnde de totale projectkosten á € 6.373.000 minus de reeds gemaakte kosten á € 141.000), en deze kosten te dekken uit de te verwachten opbrengsten uit de grondverkoop.

7 februari 2019 - raadsvoorstel bestemmingsplan Fijnaart-West

Het ontwerp bestemmingsplan "Fijnaart-West" heeft van 30 augustus tot en met 10 oktober 2018 voor een ieder ter inzage gelegen. In totaal zijn er 2 zienswijzen op het ontwerpbestemmingsplan ingediend. In de Nota zienswijzen is een reactie op de zienswijzen gegeven. Naast de formele vaststelling van de bij het project behorende projectexploitatie, vraagt het college de raad om het ontwerpbestemmingsplan gewijzigd vast te stellen aangezien er nog kleine aanpassingen zijn aangebracht in vergelijking met het ontwerpbestemmingsplan. Na vaststelling van het bestemmingsplan wordt het plan aan de provincie Noord-Brabant toegestuurd. Daarna start een periode van 6 weken waarin beroep bij de Raad van State kan worden ingesteld.

De raad besluit het volgende:

1. De ingediende zienswijzen op het bestemmingsplan Fijnaart-West ontvankelijk te verklaren;
2. In te stemmen met de inhoud van de bij dit voorstel behorende "Nota zienswijzen bestemmingsplan Fijnaart-West d.d. 27 november 2018";
3. De zienswijzen genummerd 2 deels gegrond en deels ongegrond te verklaren;
4. De zienswijzen genummerd 1 ongegrond te verklaren;
5. In te stemmen met de ambtshalve wijzigingen zoals genoemd onder hoofdstuk 5 van de nota van zienswijzen en ambtshalve wijzigingen.
6. Het ontwerpbestemmingsplan Buitengebied Moerdijk, zoals vervat in de bestanden set met planidentificatie NL.IMRO.IT09.Fijnaartwest-BP30 met de, als gevolg van de ambtshalve wijzigingen zoals opgesomd in de nota zienswijzen, gewijzigd vast te stellen;
7. Ten behoeve van het bestemmingsplan geen exploitatieplan vast te stellen;
8. De planidentificatie van het bestemmingsplan te wijzigen van NL.IMRO.IT09.Fijnaartwest-BP30 naar NL.IMRO. 1 T09.Fijnaartwest-BP40.L De projectexploitatie vast te stellen;
10. Een krediet beschikbaar te stellen á € 6.232.000 (zijnde de totale projectkosten á € 6.373.000 minus de reeds gemaakte kosten á € 141.000), en deze kosten te dekken uit de te verwachten opbrengsten uit de grondverkoop.

26 februari 2019 - collegevoorstel ontwikkeling Fijnaart West welstandsgebiedscriteria

Het college stelt de nieuwe welstand-gebiedscriteria vast. Het vaststellen van nieuwe welstand-gebiedscriteria is door de raad gemandateerd aan het college van B&W.

9 april 2019 - collegevoorstel spelregels flexibele kaveluitgifte Waterwijk Fijnaart

Het college besluit het volgende:

1. In te stemmen met de spelregels flexibele kaveluitgifte Waterwijk Fijnaart, met onder meer de volgende spelregels:
 - a. Kopers de mogelijkheid te geven om een kavel op maat te kopen, op basis van de afname van een aantal stroken van ieder 60cm breed en circa 30 meter diep (strokenverkaveling);
 - b. De wijk in beginsel in 4 fasen uitgeven (vanaf de Westkreekweg richting de Molenstraat);
 - c. Kiezen geschiedt op basis van notarieel lotnummer;
 - d. Eenieder moet bereid zijn om na het kiezen 5 kavelstroken naar links of naar rechts verplaatst te worden teneinde de puzzel te kunnen leggen.
2. De uitgifteprijs van de grond vast te stellen op € 260,-- per m2 excl. BTW en de grondexploitatie aan te passen op basis van deze gewijzigde grondprijs.

28 juni 2019 - collegebesluit vaststellen van openbare ruimten (straatnamenbesluit voor de kern Fijnaart

Het college stelt de straatnamen vast voor de openbare ruimten in de kern Fijnaart.

8 september 2019 - collegevoorstel (light versie) vaststellen koopovereenkomst en wijziging in spelregels voor Waterwijk Fijnaart

Het college besluit

1. De koopovereenkomst voor Waterwijk Fijnaart vast te stellen.
2. In te stemmen met wijziging in spelregels kaveluitgifte voor Waterwijk Fijnaart.

10 september 2019 - collegevoorstel (light versie) ontbinding afspraak woningbouw door projectontwikkelaar X in Waterwijk Fijnaart (vertrouwelijk)

Het college spreekt over de intentieovereenkomst tussen de gemeente en de projectontwikkelaar inzake plan X ontbonden wegens financiële onhaalbaarheid.

10 december 2019 - collegevoorstel (light versie) vervolg uitgifte Waterwijk Fijnaart

De reserveringsavond van fase 1 heeft plaatsgevonden. De overgebleven kavels in Fase 1 worden nu met vaste maatvoering aangeboden, met hernieuwde uitgifte gepland in januari, en mogelijke start van Fase 2 in februari bij positief verkoopverloop.

Het college besluit:

1. Op basis van het resultaat van de reserveringsavond fase 1, eerst een vervolgverkoopactie rond fase 1 uit te zetten, vooraleer de uitgifte van fase 2 uit te rollen;
 2. In dat kader de restruimte in fase 1 voor een periode van 4 weken opnieuw op de markt uit te zetten, alleen dan in de vorm van 7 bouwkavels voor vrijstaande woningen;
 3. Indien dit niet tot hernieuwde verkopen leidt, dan een soortgelijke inschrijfronde te arrangeren voor bouwers en ontwikkelaars;
 4. De “Spelregels uitgifte resterende kavelruimte Waterwijk Fijnaart” hiertoe vast te stellen;
 5. De gewijzigde spelregels inzake de reguliere flexibele kaveluitgifte vast te stellen;
 6. De projectleider de mogelijkheid te geven om in bijzondere gevallen af te wijken van het bepaalde in artikel 7c onder ‘reserveren kavelstroken’ van de “Spelregels flexibele kaveluitgifte Waterwijk Fijnaart”;
- Punt 6 en 7 zijn vertrouwelijk behandeld.

7 juli 2020 - collegevoorstel aanpassing uitgifteprotocol restkavels Waterwijk Fijnaart (vertrouwelijk)

Het college spreekt over een nieuwe aanpak voor de restkavels van Waterwijk Fijnaart.

16 februari 2021 - collegevoorstel verkoop fase 3 en 4 Waterwijk Fijnaart

Het college besluit in te stemmen met:

1. versnelde uitgifte van Waterwijk Fijnaart door de kavelstroken van fase 3 en 4 tegelijkertijd aan te bieden;
2. het aanpassen van de verkoopprijs voor nieuwe inschrijvers € 280,- excl. BTW per m²;
3. de aangepaste spelregels “Flexibele kaveluitgifte Waterwijk Fijnaart”;
4. de termijn voor het passeren van akte aan te passen ten opzichte van de Algemene verkoopvoorwaarden voor onroerende zaken gemeente Moerdijk 2014 en in de koopovereenkomsten door deze te verlengen met één maand naar vier maanden;
5. het voor kennisgeving aan te nemen van het bijgevoegde Marketing- en communicatieplan Waterwijk Fijnaart;
6. de raad te informeren middels bijgevoegde raadsinformatiebrief.

16 februari 2021 - Raadsinformatiebrief verloop verkoop Waterwijk Fijnaart

Het college informeert de raad over het verloop van de verkoop Waterwijk Fijnaart.

College geeft informatie over:

- Evaluatie verkoop fase 1 en 2;
- Conclusies verkoop fase 1 en 2;
- Aanpak verkoop fase 3 en 4;
- Overzicht type woningen vergund of aanvraag in behandeling fase 1 en 2;
- Aangepaste spelregels ‘flexibele kaveluitgifte Waterwijk Fijnaart’.

18 juni 2021 - raadsnieuwsbrief Waterwijk uitverkocht

Middels een raadsnieuwsbrief wordt de raad op de hoogte gesteld dat alle kavels in Waterwijk Fijnaart zijn uitverkocht.

22 februari 2022 - collegevoorstel toestemming 50% verkoop kavel Waterwijk (vertrouwelijk)

Het college spreekt over de 50% verkoop van een kavel in Waterwijk

24 februari 2022 - memo richting college vraag n.a.v. adviesnota toestemming 50% verkoop kavel Waterwijk

Er wordt geconcludeerd dat de gemeente de voorwaarde van bewoning moet eisen. Uit de gevoerde gesprekken met de koper is de verwachting dat aan die eis zal worden voldaan. Daarmee wordt geen extra risico verwacht dan bij andere bouwkwavels.

30 januari 2024 - Adviesnota college (light) Waterwijk mandaat voor verlengen termijn oplevering en bewoning

Het college besluit:

1. De projectmanager mandaat te geven om een tweede verlenging van de termijn voor oplevering en bewoning van woningen toe te kennen, mits dit geen invloed heeft op het woonrijp maken van het project Waterwijk;
2. In te stemmen met een stappenplan voor kopers die door financieringsproblemen de bouw van hun woning niet kunnen realiseren. Volgens de koopovereenkomst moet de bouw binnen 18 maanden na het tekenen van de notariële akte voltooid zijn. De projectmanager mag één keer uitstel van 6 maanden verlenen bij een geldige reden. Hoewel de meeste kopers zich aan de afspraken houden, vragen sommigen om een tweede verlenging door problemen met bouwmaterialen of arbeidskrachten. Voor een tweede verlenging is nu collegebesluit nodig. Om te voorkomen dat zwaar bouwverkeer schade aanricht aan nieuw aangelegde straten, krijgt de projectmanager mandaat om een tweede uitstel te verlenen als de werkzaamheden geen invloed hebben op het woonrijp maken van het gebied.

Factsheet Centrumontwikkeling Klundert (2012-heden)

Samenvatting

In 2011 wordt in de structuurvisie 2011-2020 de wens benoemd om te komen tot een herinrichting van het centrum van Klundert. In 2012 stelt de raad een krediet beschikbaar voor het opstellen van een gebiedsplan 'pilotplan' voor Klundert. Met vaststelling van het startdocument in 2014 door de raad wordt de opdracht gegeven om te komen tot visievorming voor de centrumontwikkeling. In 2015 stelt de raad deze visie vast en is de haa afgerond. Het plangebied bestaat aanvankelijk uit Molenstraat, Stadsring, Westerstraat en Zevenbergsepoort. In de periode 2015-2020 vindt de ontwerpfasen plaats.

In 2021 stelt de raad het krediet beschikbaar voor fase 1 van de uitvoering (vernieuwen vlonders). De bedoeling is om in drie fasen het project uit te voeren:

- Fase 1: reconstructie vlonders;
- Fase 2: bestrating en inrichting centrum;
- Fase 3: bestrating, doorsteek en supermarkt.

Elk van deze fasen bestaat afzonderlijk uit een initiatief, ontwerp, uitvoering en evaluatiefase.

Parallel hieraan vindt vanaf 2020 ook planvorming en onderzoek plaats om bruggen in Klundert aan te pakken.

In 2023 wordt de scope van het plangebied uitgebreid en als zodanig vastgesteld door de raad met aanvullend krediet. De tweede fase bestond oorspronkelijk uit het aanpakken van de Voorstraat, Molenstraat en Zevenbergsepoort. Op verzoek van de bewoners is de scope uitgebreid met de Kaai, de Brugstraat, de Molenberglaan en de Zevenbergsepoort tot en met het kruispunt met het Wallekje. In het kader van de complexiteit van fase 3 en de samenhang met externe partijen heeft de raad op 18 juni ingestemd met het opstellen van een nieuwe centrumvisie voor Klundert. Ontwikkeling van deze visie is in Q3 2023 gestart en hangt nauw samen met fase 3.

Per juni 2024 is fase 1 gerealiseerd en moeten fasen 2 en 3 nog plaatsvinden.

Op de website van de gemeente staat een projectpagina waarop per 11 juli 2024 de volgende planning is aangegeven:

Fase 2

- Ontwerpfase: Q3 2023 ;
- Uitvoeringsfase: Q2 2025;
- Evaluatiefase: Q4 2025.

Volgens de ambtelijke organisatie is deze planning voor fase 2 per 11 juli 2024 als volgt:

- *Ontwerpfase: Q4 2021 – Q1 2025;*
- *Uitvoeringsfase: Q2 2025 – Q4 2025 ;*
- *Evaluatiefase: Q1 2026.*

Fase 3

- Initiatiefase: Q1 2023 - Q4 2024;
- Ontwerpfase: Q1 2025 - Q4 2026;
- Uitvoeringsfase: Q4 2027 – 2028;
- Evaluatiefase: Q1 2029.

Projectbeheersing

In het startdocument (2014) om te komen tot een visie wordt de projectbeheersing omschreven. Het directieteam fungeert als ambtelijk opdrachtgever. Een interne projectgroep bij de gemeente wordt ingezet waarin verschillende afdelingen en projecten zijn vertegenwoordigd.

In de indicatieve planning wordt uitgegaan van een initiatiefase (inclusief inventarisatie, visievorming, communicatie en haalbaarheidsonderzoek) t/m 2014-2015. In de periode 2015-2016 moet dan een ontwerpfase plaatsvinden. Vervolgens moet een uitvoeringsfase (na 2016) en evaluatiefase plaatsvinden. In het document staat benoemd dat na afronding van elke fase de raad een go-no moment geeft. Aangekondigd wordt dat na de initiatiefase een risicoanalyse plaatsvindt.

Relevante kaders zoals door raad vastgesteld:

- Structuurvisie 2030 (2011);
- Gebiedsplan Klundert (2013);
- Startdocument om te komen tot visie Centrumontwikkeling Klundert (2014);
- Centrumvisie Klundert (2015);
- Beheerplan civiele kunstwerken 2020-2024 (2020);
- Raadsbesluit Kredietaanvraag fase 2 centrumontwikkeling Klundert (2021);
- Raadsbesluit vernieuwen vlonders Bottekreek Centrum van Klundert ['fase 1'] (2021);
- Startdocument fase 3 centrumontwikkeling Klundert (2022);
- Raadsbesluit extra krediet centrum ontwikkeling Klundert fase 2 en krediet opstellen centrumvisie vitale centra Klundert (2023).

Andere relevante kaders:

- Paraplunota Maatschappij;
- Paraplunota Economisch Klimaat;
- Paraplunota Leefomgeving;
- Bestemmingsplan 'Kern Klundert' en herzieningen.

Tijdslijn

2011 - Structuurvisie 2030

'Herstructurering Centrum Klundert' opgenomen als opgave.

28 juni 2012 – Raadsbesluit voorbereidingskrediet pilotplannen Klundert en Fijnaart

Raad stelt voorbereidingskrediet van 50.000,- ter beschikking voor 2 pilotplannen Fijnaart en Klundert.

8 Maart 2013 – Raadsinformatiebrief pilots gebiedsplannen Klundert en Fijnaart

College informeert de raad over de afronding van de gebiedsplannen voor de kernen Klundert en Fijnaart. Raad op de hoogte gesteld dat er diezelfde maand nog twee openbare bijeenkomsten plaatsvinden over deze pilotplannen. Opkomst tijdens diverse avonden zou groot zijn en de sfeer constructief. Bedoeling is om vanuit de burgerparticipatiegedachte een brede bijeenkomst ter afronding van eerste twee plannen te organiseren. Raad ook op de hoogte gesteld over vervolgaanpak/proces: o.a. over data besluitvorming in college, de brede lokale evaluatiebijeenkomst, Commissie Sociale Infrastructuur en besluitvorming over pilotfase in raadsvergadering 6 juni 2013.

Raad geïnformeerd dat voor 10 andere plannen het krediet nog gevoteerd moet worden, gekoppeld aan de evaluatie van de pilotfase van Klundert en Fijnaart.

23 april 2013 – Raadsbesluit gebiedsplan Klundert

Raad besluit om:

1. In te stemmen met de pilot-gebiedsplannen voor Fijnaart en Klundert;
2. Kennis te nemen van de evaluatieresultaten van de pilot-gebiedsplannen voor Fijnaart en Klundert ;
3. In te stemmen met de vervolgaanpak, de bijbehorende planning en de inschakeling van Arcadis bij het opstellen van de overige gebiedsplannen;
4. Een uitvoeringskrediet voor de vervolgaanpak van € 330.000 beschikbaar te stellen en de lasten hiervan te dekken uit de Stelpost nieuw beleid in de begroting 2013 (€ 100.000) en uit de algemene reserve (€ 230.000).

4 februari 2014 – Raadsvoorstel Startdocument Centrumontwikkeling Klundert

College doet een raadsvoorstel voor het vaststellen van het startdocument Centrumontwikkeling en het beschikbaar stellen van een budget 'ten behoeve van visievorming' van 50.000,-. Met de vaststelling van het startdocument wordt ingestemd met de inzet van capaciteit en middelen ten behoeve van door raad geformuleerde doelstelling (structuurvisie, gebiedsplan). Met vaststelling startdocument wordt de opdracht voor 'beoogde visievorming' gegeven voor de initiatieffase van het project. De bevindingen die volgen (de visie) moet voor de raad de basis vormen voor verdere besluitvorming over de uitvoeringsprogramma's.

Het raadsvoorstel bestaat uit:

- Beschrijving van de aanleiding: o.a. uitvoeringsprogramma structuurvisie Moerdijk 2030 in 2011, gebiedsplan Klundert 2013, behoefte aan opdracht voor beoogde visievorming aan de hand van vaststelling van het startdocument;
- Belang: o.a. binnen het centrum lopen meerdere initiatieven, belang deze niet separaat te bekijken maar één visie te ontwikkelen op het centrum van Klundert;
- Centrale vraag;
- Beoogd maatschappelijk resultaat: o.a. de te formuleren visie moet handvatten bieden voor nadere besluitvorming. Visievorming betreft initiatieffase van het project ten aanzien van wenselijke functies, infrastructuur en te stellen kaders of te nemen maatregelen;
- Kaders: actuele bestemmingsplan van centrum Klundert;
- Argumenten: voor, tegen en alternatieven voor het vormen van een visie voor het centrum van Klundert;
- Maatschappelijk draagvlak;
- Financiële consequenties: zowel t.a.v. van dekking en subsidieverwerving;
- Communicatie: primair betrokken instanties vermeld. Deze zullen worden betrokken bij totstandkoming visie. In het startdocument staat een beschrijving hoe communicatie verloopt;
- Realisatie:
 - Risico's;
 - Planning: als onderdeel vermeldt, in startdocument verder uitgewerkt;
 - Evaluatie: als onderdeel vermeldt, maar niets over opgenomen in het voorstel. Summier genoemd in het startdocument.

18 februari 2014 – technische vragen aan college door commissieleden cie F.I.

Op 18 februari 2014 zijn in de commissie F.I. verduidelijkende vragen gesteld m.b.t. het Startdocument Centrumontwikkeling Klundert zoals dat voorligt in de raadsvergadering van 13 maart 2014. In de commissie is gevraagd om een onderbouwing van het budget van een werkbudget van 50.000. Ook wordt een toelichting gevraagd van de communicatie, het projectdoel en het gebied waar de ontwikkeling betrekking op heeft.

11 maart 2014 – Aanbiedingsbrief beantwoording technische vragen college aan Commissieleden c/a F.I.

College geeft d.m.v. een aanbiedingsbrief antwoord op de technische vragen van 18 februari 2014. In de beantwoording wordt antwoord gegeven op de gestelde vragen.

13 maart 2014 – Aanbiedingsbrief beantwoording technische vragen door college aan raadslid CDA

Beantwoording op de vraag welke fasering er is aan te brengen in de kosten van externe adviseurs. Hierbij wordt ook verwezen naar een eerdere aanbiedingsbrief. Van de gevraagde 50.000,- in het raadsvoorstel is 25.000,- voor visievorming/initiatieffase bedoeld en 25.000,- voor de ontwerpfase.

13 maart 2014 – Raadsbesluit vaststelling Startdocument Centrumontwikkeling Klundert (Project 171) en beschikbaar stellen budget voor initiatieffase

De Raad stelt het Startdocument Centrumontwikkeling Klundert vast en besluit ten behoeve van visievorming/initiatieffase in het project een budget beschikbaar te stellen van 25.000,-. Dit is 25.000,- minder dan het gevraagde besluit van 50.000,- (waarin ook de middelen voor de ontwerpfase waren opgenomen). Er staat in het besluit geen toelichting vermeldt waarom de raad hiertoe besloten heeft.

23 augustus 2014 – vragen ex artikel 37 RvO aan het college inzake leegstand van gebouwen door raadsfractie CDA

Raadsfractie stelt schriftelijke vragen over hoe college leegstand van winkels en andere gebouwen aan wil pakken. Leegstand van Kreekegebouw in Klundert wordt als voorbeeld genoemd.

4 september 2014 – antwoord op vragen 23 augustus 2014 over leegstand van gebouwen door het college**12 mei 2015 – Aanbiedingsbrief beantwoording technische vragen inzake vaststellen centrumvisie Klundert ingediend door raadslid**

Beantwoording van vragen door het college. De vragen hadden betrekking op de mogelijkheden voor detailhandel in Klundert en het versterken van het winkelapparaat.

4 juni 2015 – Meningvormend raadsvoorstel centrumvisie Klundert

Het raadsvoorstel centrumvisie Klundert wordt als ‘meningvormend’ voorgelegd in de raad. In deze visie die voorligt wordt geen nieuwe vestiging van detailhandel meer mogelijk gemaakt in Kerkring, Schanspoort en Molenstraat.

12 oktober 2015 – visierapport Klundert besproken in commissievergadering

In deze commissievergadering heeft de raad het signaal afgegeven dat de Molenstraat in Klundert ongewijzigd bij het centrum betrokken moet blijven. Belangenorganisatie KOK (Winkeliersvereniging Klundert) kwam hiervoor op d.m.v. ingezonden brieven naar de raadscommissie en de projectleider, omdat in het visierapport beperkingen werden opgelegd voor de Molenstraat (en enkele andere straten).

15 oktober 2015 – Eldering visierapport Klundert

Op deze bijeenkomst is het visierapport ‘Onderweg naar compacte versterking’ uitgebreid besproken met de raad.

3 november 2015 – Raadsvoorstel vaststellen Centrumvisie Klundert

Voorstel aan de raad om in te stemmen met centrumvisie Klundert, waarin wordt gestreefd naar een compact winkelcentrum. En om de aangedragen aanbevelingen nader op haalbaarheid te onderzoeken, met dien verstande dat het compacte winkelgebied wordt gevormd door een aangegeven gebied (waaronder Molenstraat). In de toelichting op het beoogd maatschappelijk resultaat geeft het college aan dat door opname van de Molenstraat volledig draagvlak van belanghebbenden wordt verkregen.

In het raadsvoorstel worden dezelfde kopjes als eerder genoemde raadsvoorstellen genoemd.

Als bijlagen zijn gevoegd de centrumvisie Klundert ‘Onderweg naar compacte versterking’, en de ingekomen reacties van KOK naar de projectleider en raadscommissie.

17 december 2015 – Raadsbesluit Centrumvisie Klundert

Raad stemt in met het vaststellen van de Centrumvisie Klundert, waarin wordt gestreefd naar een compact winkelcentrum. Ook besluit de raad de aangedragen aanbevelingen nader op haalbaarheid te onderzoeken met dien verstande dat het compacte winkelgebied wordt gevormd door het gebied gelegen aan de Westerstraat, Voorstraat, Molenstraat en Zevenbergsepoort.

Twee amendementen worden ingediend op het raadsvoorstel. Een amendement stelt voor om de Molenstraat mee te nemen als onderdeel van het 'compacte centrum' in de Centrumvisie. Een ander amendement gaat in op verwijderen van de Westerstraat als onderdeel van het kernwinkelgebied. De twee amendementen zijn door de betreffende fracties ingetrokken en niet in stemming gebracht.

24 mei 2016 – Collegevoorstel en besluit Standplaatsenbeleid gemeente Moerdijk

College besluit om standplaatsenbeleid gemeente Moerdijk vast te stellen, deze ter inzage te leggen en de raad op de hoogte te brengen door middel van een raadsinformatiebrief. De onderzoekers hebben deze RIB niet kunnen vinden/ontvangen. Daarnaast een wijzigingsvoorstel voor de staan- en elektragelden voor standplaatshouders uit te werken en in 2^e helft 2016 aan te bieden aan de raad.

14 oktober 2019 – Raadsinformatiebrief Stand van zaken Centrumontwikkeling Klundert

College stelt de raad d.m.v. een RIB op de hoogte over de stand van zaken inzake Centrumontwikkeling Klundert. In inleiding wordt in het kort het project geïntroduceerd en de centrumvisie als kader. Inhoudelijk wordt de stand van zaken gegeven t.a.v. het voorlopig ontwerp, supermarktontwikkeling en bestemmingsplankaders. Planning wordt gegeven dat in Q2 2020 het bestek gereed is en aan raad wordt voorgelegd voor het verkrijgen van budget. Start realisatie wordt voorzien eind 2020.

Als bijlage is het concept herinrichtingsvoorstel toegevoegd. Onderzoekers Lysias maken de volgende constatering:

- Er wordt niet uitgebreid ingegaan op de voorgeschiedenis en/of genomen raadsbesluiten (naast de centrumvisie uit 2015);
- Er wordt niet ingegaan op de projectfasering .

-In 2019 is ook een openbare bijeenkomst/presentatie geweest over de herinrichtingsplannen, hier wordt in verschillende documenten naar verwezen-

9 juli 2020 – Raadsvraag inzake vlonders Bottekreek

Gevraagd wordt naar een goedkopere uitvoering dan het voorstel van Technisch Adviesbureau Oskamp á € 285.000 voor de vlonders van Bottekreek.

17 december 2020 – Raadsbesluit Beheerplan civiele kunstwerken 2020-2024

Raad stemt in met het Beheerplan civiele kunstwerken 2020-2024. Hierin is benoemd dat door nader onderzoek bepaald wordt op welke wijze de betonbruggen in het centrum van Klundert worden aangepakt. Dit traject loopt parallel aan de andere fasen van de centrumontwikkeling Klundert.

20 december 2020 – College besluit vernieuwing vlonders Bottekreek enkelvoudig te gunnen na beschikbaar stellen van het krediet door de raad

18 maart 2021 – Raadsinformatiebrief proces centrumontwikkeling Klundert

College geeft een update van het proces rond de centrumontwikkeling Klundert. Herinrichting kernwinkelgebied is de ambitie voor de korte termijn. Stap die nu nodig is is het concretiseren van een definitief ontwerp. Ook is een procesplan opgesteld om te komen tot 'concrete stappen'. Bedoeling is dat op 30 september 2021 de kredietaanvraag voor de herinrichting van het winkelgebied wordt voorgelegd aan de raad. Eerder op 17 juni zal alvast de kredietaanvraag voor aanpak van de vlonders worden gedaan. Ook wordt aangekondigd dat het project verder wordt doorgezet onder het programma 'Vitale Centra'.

De Rekenkamer constateert:

- Er wordt niet uitgebreid ingegaan op de voorgeschiedenis en/of genomen raadsbesluiten ;
- Er wordt niet ingegaan op de projectfasering.

20 april 2021 – Raadsvoorstel vernieuwen vlonders Bottekreek Centrum van Klundert (fase 1)

Raadsvoorstel:

1. Akkoord te gaan met het vernieuwen van de vlonders aan de Bottekreek in het centrum van Klundert vooruitlopend op de integrale aanpak van het kernwinkelgebied;
2. Hiervoor een krediet van € 205.825 beschikbaar te stellen;

3. De kapitaallast voor 2021 van afgerond € 6.200 ten laste te brengen van het begrotingsresultaat 2021 en voor de jaren 2022 en verder € 12.400 ten laste te brengen van de voor de vitale centra gereserveerde middelen in de stelpost nieuw beleid.

In het raadsvoorstel worden dezelfde kopjes gebruikt als in de eerdere raadsvoorstellen. Hiertoe behoort ook een overzicht van de relevante kaders die ten grondslag liggen aan het project (Centrumvisie). Ook worden naar eerdere relevante raadsvragen, collegebesluiten en raadsinformatiebrieven verwezen.

18 mei 2021 – Beantwoording technische raadsvragen inzake vlonders Bottekreek

College beantwoordt vragen vanuit raad waarom is gekozen voor enkelvoudige aanbesteding voor vernieuwing vlonders Bottekreek en de onderbouwing van het bedrag.

17 juni 2021 – Raadsbesluit vernieuwen vlonders Bottekreek Centrum van Klundert (fase 1)

Raad gaat akkoord met raadsvoorstel 20 april 2021.

3 augustus 2021 – Raadsvoorstel Kredietaanvraag fase 2 centrumontwikkeling Klundert

College vraagt raad:

1. In te stemmen met uitvoering van verschillende projecten in het centrum van Klundert, als onderdeel van project Vitale Centra: Klundert, 2de fase;
2. Voor de uitvoering van de onder 1 genoemde projecten een krediet beschikbaar te stellen van € 1.200.000 en dit af te schrijven in 25 jaar;
3. De kapitaallasten voor 2021 van € 33.000 ten laste brengen van het al dan niet positieve begrotingsresultaat 2021;
4. De kapitaallasten van € 66.000 vanaf 2022 en volgende jaren ten laste te brengen van de voor de vitale centra gereserveerde middelen in de stelpost nieuw beleid.

De uitvoering van de centrumontwikkeling bestaat uit de volgende fase (benoemd in een bijlage voor B&W, niet in het raadsvoorstel zelf):

Fase 1: reconstructie vlonders;

Fase 2: bestrating en inrichting centrum;

Fase 3: bestrating, doorsteek en supermarkt.

De tweede fase betreft specifiek de herinrichting van de Voorstraat, Molenstraat en Zevenbergsche Poort.

Dezelfde kopjes worden in het voorstel genoemd als in eerdere raadsvoorstellen. Risico's en projectfasering voor de 2de fase worden beschreven. Onderdeel van het voorstel is daarnaast o.a. een beschrijving van de risico's en de planning op hoofdlijnen. Ook staat in het raadsvoorstel benoemd dat er na realisatie van de totale herinrichtingsopgave een evaluatie zal plaatsvinden.

De Rekenkamer valt het volgende op:

- Betrokkenheid raad in vervolgproces niet genoemd;
- Initiatieffase 'fase 1' niet officieel afgesloten;
- Bij kaders worden centrumvisie en besluit voor aanpak vlonders benoemd.

7 september 2021 – Aanbiedingsbrief beantwoording vragen raadsfractie in commissie F.I. aangaande kredietaanvraag fase 2 centrumontwikkeling Klundert

Raadsfractie vraagt om meer inzicht in de plannen voor herinrichting centrumplan. Ook wordt gevraagd naar wat de voornaamste bezwaren van inwoners zijn. College gaat inhoudelijk niet op de bezwaren van inwoners bij de verschillende alternatieven die op een bewonersavond in 2019 zijn toegelicht. College verwijst voor de plannen naar de gemeentelijke website waar die beschreven staan (inclusief kaders).

7 september 2021 – Ingezonden brief door voorzitter Stadstafel Klundert aan commissie F.I. aangaande centrumontwikkeling Klundert

Raad wordt opgeroepen om vaart te zetten achter de uitvoering van het Centrumplan en niet nog meer onderzoek/tijd uit te trekken voor de eerste fase (6 jaar na vaststelling centrumvisie in 2015).

30 september 2021 - Raadsbesluit Kredietaanvraag fase 2 centrumontwikkeling Klundert

Raad gaat akkoord met raadsvoorstel 3 augustus 2021.

1 augustus 2022 [datum documentnummer] – College stemt in met intentieovereenkomst ontwikkeling de Doorsteek te Klundert door gemeente Moerdijk en Vicome Vastgoed B.V.

6 september 2022 – Raadsinformatiebrief schetsontwerp Centrumplan Klundert

College informeert de raad over het schetsontwerp voor het centrumplan Klundert (inclusief bijlage schetsontwerp). In de voorgaande maanden heeft een werkgroep bestaande uit omwonenden, ondernemers, gemeente en bureau Atab aan dit ontwerp gewerkt. Het bureau heeft het schetsontwerp uitgewerkt. In de RIB worden de uitgangspunten gedeeld, met als twee belangrijkste het behoud van bomen en het behoud van het aantal parkeerplaatsen. Drie oplossingsrichtingen worden aangegeven die worden onderzocht. Op basis van één van de oplossingen is een schetsontwerp gemaakt. Voor de betrokken straten Voorstraat, Molenstraat en Zevenbergse Poort wordt het schetsontwerp omschreven.

RIB geeft ook op hoofdlijnen een planning: na 23 september beoordelen van alle reacties om mee te nemen in het ontwerp en begin 2023 starten met uitvoering werkzaamheden.

Constateringen Rekenkamer:

- In de RIB wordt niet verwezen naar de langere voorgeschiedenis, fasering en de rol van de raad in de nabije toekomst bij het project.

8 september 2022 [datum documentnummer] – College stemt in met intentieovereenkomst ontwikkeling ‘Supermarkt’ te Klundert tussen gemeente Moerdijk en Vicomte

15 november 2022 – Collegebesluit voorleggen startdocument fase 3 centrumontwikkeling Klundert en intentieovereenkomsten Doorsteek en Supermarkt aan de Raad

College doet voorstel aan de raad om:

1. het startdocument voor fase 3 van de centrumontwikkeling van Klundert vast te stellen, met als kernpunten:
 - a) Het herinrichten van De Doorsteek;
 - b) Het herinrichten van de Westerstraat;
 - c) Het uitbreiden van de supermarkt;
2. de intentieovereenkomst voor het herinrichten van De Doorsteek ter ondertekening voor te leggen aan de eigenaren van de overkapping van De Doorsteek;
3. de intentieovereenkomst voor het uitbreiden van de supermarkt ter ondertekening voor te leggen aan de eigenaar van de supermarkt.

Aangegeven wordt dat fase 1 (reconstructie vlonders) gereed is. Fase 2 betreft herinrichting Voorstraat, Molenstraat en Zevenbergsepoort, hiervoor heeft de raad een krediet beschikbaar gesteld [staat niet wanneer], waarbij de werkzaamheden in voorbereiding zijn. Fase 3 betreft herinrichting van Doorsteek en de Westerstraat, en de supermarkt. Voor deze fase start een ‘nieuw’ project en daarmee ook een startdocument als kader voor het project. Op basis van het startdocument zal initiatieffase starten.

Bij planning wordt aangegeven dat na vaststelling van startdocument ‘haalbaarheidsdocument’ en ondertekening intentieovereenkomsten het haalbaarheidsonderzoek naar verwachting nog een jaar duurt. In 2023 hoopt de gemeente de haalbaarheidsstudie te kunnen vaststellen. Vervolgens start de ontwerpfase. Daadwerkelijke uitvoering wordt niet eerder dan 2025-2026 verwacht.

Het startdocument bestaat uit een beschrijving van het doel, rol gemeente/partijen, stappenplan, organisatie, kosten, communicatie, beleidskaders en de kwaliteiten, kansen en risico’s. Als bijlage is een uitgebreid overzicht van de kaders toegevoegd.

In het voorstel staan verder dezelfde kopjes genoemd als in eerdere raadsvoorstellen. Bij de kaders wordt teruggegrepen op de centrumvisie uit 2015, en de twee genoemde laatste besluiten door de raad.

19 januari 2023 – Raadsbesluit startdocument fase 3 centrumontwikkeling Klundert en intentieovereenkomsten Doorsteek en Supermarkt

29 maart 2023 – Intentieovereenkomst ontwikkeling Doorsteek getekend door gemeente en De Poort Trends

31 maart 2023 – Intentieovereenkomst ontwikkeling Doorsteek getekend door gemeente en Vicomte

31 maart 2023 – Intentieovereenkomst ontwikkeling Supermarkt getekend door gemeente en Vicomte

9 mei 2023 – College stemt in met raadsvoorstel extra krediet centrum ontwikkeling Klundert fase 2 en krediet opstellen centrumvisie vitale centra Klundert

Voorstel college aan raad:

1. Voor het realiseren van fase 2 van het project Centrum ontwikkeling Klundert een aanvullend krediet beschikbaar te stellen van € 860.000;
2. Voor het opstellen van ontwikkelscenario's en het doorlopen van een participatietraject met de kern Klundert een krediet beschikbaar te stellen van € 100.000;
3. De kapitaallasten van de onder 1 en 2 genoemde (aanvullende) kredieten van € 28.800 voor 2024 en € 57.600 voor 2025 en volgende jaren te dekken uit de in de stelpost nieuw beleid, specifiek voor dit onderwerp geormerkte middelen en deze middelen over te hevelen naar reguliere producten in de begroting.

Tijdens de werkgroep vergaderingen en bewonersbijeenkomsten voor uitwerking van de plannen is het verzoek gekomen vanuit de bewoners om de scope uit te breiden met: de Kaai, de Brugstraat, de Molenberglaan en de Zevenbergsepoortstraat tot en met het kruispunt met het Walletje. Hierdoor wordt het totale centrum opgeknapt en niet 2 losse straten en een plein. Dit totaal plan komt de aantrekkelijkheid van het centrum ten goede. Met deze uitbreiding van de scope is een extra bedrag gemoeid van € 860.000, waardoor de totale investering uitkomt op een bedrag van € 2.060.000. De kapitaallasten van deze investering kunnen worden gedekt uit de gereserveerde middelen hiervoor binnen de stelpost nieuw beleid.

De laatste stap is fase 3 met de aanpak van De Doorsteek, de Westerstraat en een uitbreiding van de supermarkt hier heeft u op 19 januari 2023 over besloten. Gezien de complexiteit en belangen met externe partijen willen we parallel aan fase 3 een centrumvisie ontwikkelen, waarbij de volledige scope van het centrum wordt meegenomen. Met het opstellen van deze visie is een bedrag gemoeid van € 100.000.

In het raadsvoorstel worden minder kopjes gebruikt dan in eerdere raadsvoorstellen. Het betreft hier een inleiding met de korte voorgeschiedenis van besluitvorming (vanaf 2021, krediet voor fase 1), belang, centrale vragen, beoogd maatschappelijk resultaat en kaders. Verschillende bijlagen zijn bijgevoegd, waaronder het plan van aanpak vitale centra, het schetsontwerp, kosten van uitvoering fase 2, budgetramingen ATAB voor centrumontwikkeling Klundert en tekeningen ATAB met deelgebieden.

8 juni 2023 – Raadsbesluit voteren extra krediet centrum ontwikkeling Klundert fase 2 en krediet opstellen centrumvisie vitale centra Klundert

Raad stemt in met collegevoorstel 9 mei 2023.

25 mei 2023 - Schriftelijke beantwoording van het college van raads vragen

Beantwoording van vragen van raadsfractie wanneer de uitvoering fase 2 van centrumontwikkeling Klundert start en hoeveel tijd de realisatie kost.

18 september 2023 – Raadsinformatiebrief stand van zaken Centrumontwikkeling Klundert

College informeert de raad over de stand van zaken Centrumontwikkeling Klundert. Een update wordt gegeven over de aanpak van de bruggen, fase 2 en fase 3. Aangekondigd wordt dat in parallel aan fase 3 een nieuwe centrumvisie voor Klundert wordt ontwikkeld [waarin een groter plangebied dan oorspronkelijk wordt meegenomen], deze visie moet tot één of meerdere ontwikkelscenario's leiden. Planning is om halverwege 2024 het voorkeursscenario aan de raad voor te leggen.

19 september 2024 – Collegebesluit aanpak bruggen Klundert

De uitvoeringsfase van de aanpak van de bruggen en fase 2 liggen nu dichtbij elkaar. Om de uitvoeringswerkzaamheden op duurzame wijze te laten verlopen en de impact voor de omwonenden te minimaliseren, wordt gestart met de renovatie en vernieuwing van de bruggen. De werkzaamheden aan de bruggen in de Brugstraat en Kaai starten zoals we het nu voorzien in het tweede kwartaal van 2024. Daarna volgt de uitvoering van fase 2 van de centrumontwikkeling Klundert.

Bijlage 4: Overzicht deelvragen en normenkader

Deelvragen

Opzet:

- Welke kaders en afspraken op papier zijn van toepassing op de rol en verantwoordelijkheid van het college in de sturing op grote infrastructurele projecten?
- Welke kaders (procesmatig en inhoudelijk) hanteren college en raad om gedurende het project te sturen, beheersen en verantwoorden op Tijd, Geld, Kwaliteit, Informatie, Organisatie/Omgeving? (TGKIO)
- In hoeverre zijn de kaders en afspraken op papier voldoende eenduidig en expliciet en zijn deze kaders in opzet toereikend voor adequate sturing, beheersing en verantwoording door het college op TGKIO?
- In hoeverre zijn de kaders en afspraken op papier door de raad expliciet vastgesteld?
- In hoeverre bieden de kaders voldoende basis voor de raad om adequaat te sturen en te monitoren?

Werking in de praktijk:

- Hoe geven college en raad invulling aan hun rol in de onderzochte projecten? In hoeverre is sprake van effectief samenspel?
- Op welke wijze wordt de raad door het college betrokken bij de onderzochte projecten?
- Wanneer en hoe wordt de raad door het college geïnformeerd bij de onderzochte projecten?
- In hoeverre beschikt de raad bij de onderzochte projecten op elk moment over de benodigde informatie om een goede afweging te kunnen maken?
- In hoeverre wordt de raad door het college bij de onderzochte projecten daadwerkelijk in staat gesteld om adequaat (bij) te sturen en te monitoren in de verschillende projectfasen?
- In hoeverre stelt de raad zichzelf in staat om adequaat te sturen? In hoeverre maakt de raad daarbij gebruik van het aanwezige instrumentarium?
- Hoe wordt gedurende de onderzochte projecten door het college en de raad gestuurd, beheerst en verantwoord op de aspecten TGKIO (Tijd, Geld, Kwaliteit, Informatie, Organisatie/Omgeving)?
- In hoeverre leiden de vastgelegde kaders en afspraken in de praktijk van deze projecten tot adequate uitvoering en sturing door college en raad?
- In hoeverre worden projecten tussentijds en na afloop geëvalueerd en hoeverre leren college, raad en ambtelijke organisatie hiervan?

Normenkader

Kaderstelling:

- Er zijn adequate en dekkende afspraken gemaakt tussen raad en college over besluitvormingsprocessen rond grote infrastructurele projecten. Die afspraken gaan over de te volgen procedure, rolinvulling door raad en college, informatievoorziening (inhoud en timing), projectbeheersing en verantwoording;
- Deze kaders zijn toereikend voor sturing van grote infrastructurele projecten op TGKIO en voldoen aan algemeen aanvaarde standaarden voor sturing van projecten in het lokaal bestuur;
- De raad krijgt de beschikking over alle relevante (risico)informatie die nodig is voor het nemen van een beargumenteerd besluit.

Uitvoering:

- Het college stelt de raad in staat om kaders te stellen en te controleren. Daarbij heeft het college een actieve informatieplicht;
- Het college stelt de raad in staat om op basis van toereikende informatie (tijdig, juist en volledig) besluiten te nemen, te controleren en bij te sturen. De gemeente maakt in de voorbereiding op besluiten een expliciete risicoafweging en deelt die met de raad;
- Grote infrastructurele projecten worden uitgevoerd conform algemeen aanvaarde standaarden voor projectsturing;

- De raad stelt zichzelf ook in staat om de kaderstellende en controlerende rol goed in te kunnen vullen;
- Er wordt gewerkt conform door de gemeente vastgestelde kaders en uitgangspunten.

Bijlage 5: overzicht gesprekspartners

Gesprekspartners
Projectcontroller
Projectleider Centrumontwikkeling Klundert
Projectleider Waterwijk Fijnaart
Concern controller
Teamleider ruimtelijke ordening
Directeur gebiedsontwikkeling
Portefeuillehouder Ruimtelijke Ordening en Wonen
Griffier
Delegatie raad (gehele raad vooraf uitgenodigd): - Raadslid Moerdijk Lokaal - Raadslid ChristenUnie - Raadslid D66 - Burgerlid Partij van de Arbeid

Bijlage 6: overzicht geraadpleegde bronnen

De volgende type schriftelijke bronnen zijn geraadpleegd voor het onderzoek:

Algemeen college en raad:

- Collegevoorstellen en bijlagen
- Collegebesluiten
- Raadsvoorstellen en bijlagen
- Raadsbesluiten
- Raadsinformatiebrieven
- Beantwoording schriftelijke vragen college aan raad
- Raadsnieuwsbrief
- Memo presidium grote projecten
- Verslag presidium

Verantwoording:

- Documenten P&C Cyclus, inclusief bestuursrapportages
- Monitor Ruimtelijke Projecten

Ruimtelijke kaders:

- Woonvisies (versie 2021)
- Nota Grondbeleid (versie 2013 en de vigerende versie 2022)
- Nota kostenverhaal
- Omgevingsvisie
- Structuurvisie Moerdijk 2030
- Lokaal vestigingsbeleid
- vGRP invulling gemeentelijke zorgplichten grond-, hemel-, en afvalwater

Proceskaders

- Nota Integraal risicomanagement
- Handboek Projectmatig Werken
- Financiële verordening

Casusprojecten

- Memo's vanuit projectleider richting college
- Paraplunota Economisch Klimaat
- Paraplunota Leefomgeving
- Paraplunota Maatschappij
- Bestemmingsplan 'Kern Klundert' en herzieningen

Overig:

- Raadspresentaties
- Memo's klankbordgroep binnensportaccommodaties, omgevingswet, Powerport
- Foto van Pepperflow
- Presentatie risicogestuurd projectmanagement
- Opdrachtomschrijving bureau externe spiegel

Colofon

Opdrachtgever: Rekenkamer gemeente Moerdijk

Samenstellers: Lysias Advies:

Yoram Poot

Bibian Bevers

Uitgave: september 2024

Fotografie Created by Fleur

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie,
microfilm of op welke andere wijze dan ook en evenmin in een
geautomatiseerd gegevensbestand worden opgeslagen zonder
voorafgaande schriftelijke toestemming van de
gemeente Moerdijk.